

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ, КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР і КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОЎ ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР.

№ 20 (774) | Субота, 13 мая 1950 года | Цана 50 кап.

За высокае майстэрства беларускіх кампазітараў!

Пастава ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» націла савецкіх кампазітараў на стварэнне музычных твораў, блізкіх і зразумелых нароцу.

Трэці пленум Саюза савецкіх кампазітараў СССР, які адбыўся ў канцы мінулага года, падагуліў вышэй перабудовы кампазітарскіх арганізацый пасля пастарачнай паставы, адначасна пэўны поспех дасягнуў росту ўсёй савецкай музыкі.

Разам з тым, падагуліваючы вышэй пленум, сакратар Саюза савецкіх кампазітараў СССР Ц. Хронікаў у сваім артыкуле, які надрукаваны ў газеце «Праўда» (6.1—1950 г.), з беларускіх музычных твораў адзначыў толькі 3-ю сімфонію Я. Ціцюпкага, ды і то з аговоркай, што гэты твор неадолькавы паводле сваіх творчых якасцяў.

Даводзіцца канстатаваць, што беларускі кампазітары, за рэдкіх выключэннем, за апошнія два гады сапраўды не перабудаваліся, не напісалі нічога такіх музычных твораў, якія высока былі б ацэнены музычнай грамадствам Савецкага Саюза. Стварылася такое становішча, што беларуская літаратура і творы шырока прызнаныя народам СССР, дзеля паўнага напераду, а музыка адстае. За ўсё гэты перыяд час толькі адны музычны твор (балет «Кіда-возера») удастоены Сталінскай прэміі. Такое становішча стварылася не таму, што ў нас мала талентаў кампазітараў. Наадварот, большасць беларускіх кампазітараў — людзі таленавітыя, здольныя напісаць сапраўды вялікі творы музычнага мастацтва. І тым не менш, такія творы за апошні час усё-ж не з'явіліся. У чым справа?

Тут дзёры прыгадвае перадавы артыкул «Перад Чарцэртным пленумам Праўлення Саюза савецкіх кампазітараў» (часопіс «Савецкая музыка», № 3 за г. г.), у якім зазначалася, што... «Саюз кампазітараў Беларускай ССР не змог стварыць сапраўды творчую атмасферу крытыкі і самакрытыкі, не змог згуртаваць і мабілізаваць сваіх членаў на пераадоленне творчай іспіўнасці, якая выявілася ў адсутнасці патрэбнай увагі да народнай творчасці, да тэм сённяшняга дня. У беларускай кампазітарскай арганізацыі паўну зніжэння крытыкі апоры творчасці. Адсутнасць сур'ёзнай ідэйна-выхавальнай работы ў савецкай, неадавальняючая арганізацыйная работа — усё гэта перашкоджае паспяховаму развіццю творчасці беларускіх кампазітараў».

Неглыба згадзіцца з гэтай суровай, але правільнай апоркай. Сапраўды, прычыны таго становішча трэба шукаць імяна ў дрэннай ідэйна-выхавальнай і арганізацыйнай рабоце кампазітарскай арганізацыі Беларусі. Не глыба сказаць, што Саюз савецкіх кампазітараў рэспублікі выхоўвае ў кампазітараў пачуццё вялікай адказнасці перад савецкім народам за ўсё тое, што і яны ствараюць для яго. Каб сапраўды было ўсведамленне таго адказнасці, ды кожны кампазітар асобна і ўсё свая паставіць б перад сабой найважнейшай першачарговай задачай — рапучае павышэнне творчага майстэрства. Калі прааналізаваць тэматычны аспект музычных твораў, напісаных беларускімі кампазітарамі за апошні час, дык сярэд іх можна знайсці шмат актуальных тэм, але ў тым і буда, што большасць гэтых твораў вызначаюцца толькі тэмай, а не майстэрствам іх раскрыцця. Майстэрства яшчэ ў пераважнай большасці даволі нізкае і горш за ўсё тое, што ў Саюз кампазітараў не могуць або не хочучь заўважаць гэтага, бо на тому аб

творчым майстэрстве там гавораць вельмі мала, а калі і гавораць, дык менш за ўсё з пазіцыі аб'яўленай і прынцыповай крытыкі. Доўгі час у савецкай культуры ідуць угодніцкая, беспрынцыповая, а часцей за ўсё групавае крытыка.

Крытыка агучае захвалювае бадай усё, што напісаў той ці іншы кампазітар, і прытуляе, такім чынам, яго патрабавальнасць да сабе. Нежаданне саласваць прыцельныя адносіны прыводзіла часта да таго, што кампазітары рэдка калі ўзвалі адзіну другую на творчыя недахопы і нізкае майстэрства асобных твораў.

Хіба не глыба было ў свой час сур'ёзна і па-таварыску сказаць кампазітарам Я. Ціцюпкаму і Д. Лукасу аб неадавальнасці іх опер «Алеся» і «Вастусь Каліноўскі». Маладзечны аднастайнасць, штым, фармальную неадавальнасць можна згладзіць і ў творы А. Багатырова, М. Аладава, Р. Пукста, Яфімава, П. Падкавырава і іншых. А ці зрабіліся гэтыя недахопы аб'ектам сапраўднай творчай крытыкі ў Саюз кампазітараў? — Не. Больш таго, гэтыя недахопы ўсмярны ігнараваліся, а неадавальнасць іх раздувалі да «вялікіх» творчых дасягненняў.

Вынікам такой крытыкі з'явілася тое, што сярэд публічнай часткі беларускіх кампазітараў укарацілася прамернае зазнайства, чванства, непапрабавальнасць да сабе і неадрывнасць да сапраўднай прынцыповай крытыкі.

Крытыка і самакрытыка ў Саюз кампазітараў дзеля не ў пашане, а ў таго атмасферы няма чаго і гаварыць аб росце творчага майстэрства.

Вось чаму сёння ў найўнасці застой росту творчага майстэрства кампазітараў створыла паказанні і фармальнае безапаможнасць большасці кампазітараў маладзшага пакалення. Вось чаму ў беларускай музыцы мала ўдалых твораў у такіх жанрах, як опера, сімфонія і масавая песня. На адставанні гэтых жанраў адбілася і слабая арганізацыйная работа Саюза кампазітараў.

Саюз не здолеў узначыць справу напісання беларускай оперы. «Алеся» Я. Ціцюпкага, «Машэка» Р. Пукста, «Вастусь Каліноўскі» Д. Лукаса, «Андрэй Касцянец» М. Аладава напісаны без дзейнай творчай і арганізацыйнай дапамогі кампазітарскай арганізацыі. У саюз не было сур'ёзнай таварыскай крытыкі гэтых опер, і таму ў іх можна было знайсці шмат розных недахопаў — статычнасць вобразаў, перавага рэчытываў, перавага невыразнага мялоска, разрыў аркестра і спэччнага дзеяння і інш.

У оперным театры, куды кампазітары неслі свае непрацаваныя творы, была (ды і ёсць яшчэ) пэўная група работнікаў, якія зневажаюць беларускую музыку. Яны ў першую чаргу халаліся за гэтыя недахопы, каб «давесці», што беларускія оперы быццам некалькія і малаацэбныя. Саюз кампазітараў і Кіраўніцтва па справах мастацтва не зламалі ў театры такіх антытэатрыяцкіх настроў, не дамагліся сапраўднага творчага кантакта паміж тэатрам і кампазітарамі. Таму і да гэтага часу ў театры амаль без усялякага руху ляжаць оперы «Машэка» і «Андрэй Касцянец», а лібрэта М. Клімковіча аб сучаснай калгаснай вёсцы наогул выпала з творчых планаў тэатра. Няма ўгодненасці паміж творчымі планами тэатра і планами кампазітараў.

Няма ў Саюз кампазітараў шчыльнай творчай сувязі з беларускімі пісьменнікамі і паэтамі. Застаецца фактам, што кампазі-

тары дрэнна ведаюць і вывучаюць сённяшнюю беларускую пазію і часта пішуць песні на антымастакія тэксты, а для сапраўдных пэтычных твораў яны не знаходзяць патрэбнай музычнай формы і абвясчаюць гэтыя творы «пэтыкамі» для музыкі. Таму жанр масавай сучаснай беларускай песні таксама не атрымаў свайго шырокага развіцця. Ёсць некалькі даволі ўдалых масавых песень, як «Песня аб Сталіне» М. Аладава, «Наш тост» І. Любана, «Песня аб Трактары» Д. Лукаса, «Песня аб Заслонаве» і «Песня аб Даватару» У. Алоўнікава. «Мы — беларусы» Н. Сакалоўскага і гэта, бадай, усё, што пайшло ў народ. А Дзяржаўны гімн БССР не створаны і да гэтага часу, бо напісаныя варыянты гімна яшчэ не адпавядаюць высокім патрабаванням да гэтага твора.

Слабы поспех у стварэнні масавай песні неспасрэдна звязаны з праблемай выкарыстання савецкага песеннага фальклора. Кампазітары усім недастаткова выкарыстоўваюць песнятворчасць беларускага народа. Саюз не практыкуе творчыя камандзіроўкі кампазітараў у калгасы, на прадпрыемствы, каб само жыццё паказала ім тэм, не накіроўвае ўвагу кампазітараў на вывучэнне фальклора.

Не вырашана таксама і праблема стварэння праграмаў музыкі ў творчасці беларускіх кампазітараў.

Значную дапамогу ў дзёрышні майстэрства беларускай музыкі магла б аказаць секцыя крытыкі Саюза кампазітараў. На жаль, секцыя яшчэ не адпавядае свайму высокаму прызначэнню. Крытыкі і музыказнаўцы ў пераважнай сваёй большасці сталі рупарамі той ці іншай групіроўкі і страцілі найлепшую якасць большасці крытыкаў — прынцыповасць і незалежнасць ад пачобных уплываў. Яны і да гэтага часу ніяк не могуць асмеціцца на ўсё гэтае лагасе загаварыць аб майстэрстве беларускай музыкі. Крытыкі І. Нісевич, у сваім, параўнальна вялікім, артыкуле «Кампазітары БССР за 30 год» («Савецкая музыка» № 3, 1949 г.) не знайшоў месца для аналіза майстэрства беларускіх кампазітараў, падмінуўшы яго юбілейным словаўстаўленнем.

Наогул секцыя крытыкаў саюза патрабуе сур'ёзнай увагі. Секцыя не выхоўвае і не вылучае маладыя кадры музычных крытыкаў, замкнуўшыся ў абмежаваным кола некалькіх чалавек (І. Нісевич, С. Нісевич, В. Смольскі), якая фактычна і прадстаўляюць сабой секцыю саюза. Іх выступленні ў прэсе часта вызваюць блытаніны, беспрынцыповыя.

17 мая ў Маскве пачынае сваю работу Чарцэртны пленум Праўлення Саюза савецкіх кампазітараў СССР. Пленум заслухае справаздачу Кіраўніцтва Саюза савецкіх кампазітараў БССР і ўсебакова прааналізуе дасягненні і недахопы ў яго творчай і арганізацыйнай працы. Трэба, каб кожны кампазітар і ўсё свая у цэлым зрабілі неабходны і правільныя вывады з разгляду пленуму. Трэба ўважліва прыслухацца да крытыкі па адрасу саюза і, пераняўшы лепшы вопыт арганізацыйнай і творчай працы кампазітарскіх арганізацый брліных рэспублік, карэнным чынам перабудаваць сваю работу.

Але перабудаваць работу можна толькі на падставе прынцыповай і вострай крытыкі і самакрытыкі, не баючыся закрануць чыё-небудзь дробнае самалюбства, пры ўмове выкарыстання ўсялякіх рэшт групаўшчыны, беспрынцыповых склад, на аснове стварэння ўмоў для напісання выкарыстаных мастацкіх твораў музыкі.

Агляд беларускай музыкі

Саюз савецкіх кампазітараў БССР па працягу гэтага тыдня праводзіў агляд беларускай музыкі. У шасці канцэртах былі выкананы творы, якія напісаны насія гістарычнай паставы ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадалі.

У першы дзень агляду выступіў Беларускі Дзяржаўны аркестр народных інструментаў пад кіраўніцтвам заслужанага артыста рэспублікі І. Жыжновіча (дырэктар М. Рыўкін). Аркестр выканаў уварышоры М. Аладава, калгасную сюіту П. Падкавырава, беларускую сюіту М. Чуркіна і дует для цымбал Д. Каміскава (салюты — заслужаны артыст БССР І. Жыжновіч і А. Астремцкі).

А. Усва. Гэтыя творы выконваліся студэнтамі Беларускай Дзяржаўнай кансерваторыі Каспер і Лаціцкай і артыстамі Ю. Матраевым і Н. Пігулеўскім.

Песні народнага артыста БССР М. Чуркіна «Лен» і «Ты — з заходай, я — з усходунай», на словы Я. Купалы, сьпявала народная артыстка рэспублікі Р. Млодз, песню заслужанага дзеяча мастацтва БССР М. Шнейдэрмана «Застольная», на словы М. Гамолі, выканаў заслужаны артыст рэспублікі М. Ворзулеў.

Грамадскасць Мінска таксама прыслухалася ў канцэртным выкананні новых сімфоній Я. Ціцюпкага, Р. Пукста і П. Падкавырава, аркестры «Слава Сталіну» Д. Лукаса, оперы «Андрэй Касцянец» М. Аладава (лібрэта П. Глебі) і «Машэка» Р. Пукста (лібрэта К. Пуроўскага), канцэрт для цымбал Д. Каміскава, песні і рымансы М. Чуркіна, А. Багатырова, Я. Ціцюпкага, М. Шнейдэрмана, Н. Сакалоўскага, Р. Пукста, В. Яфімава, У. Алоўнікава, П. Падкавырава і інш.

На канцэртах беларускай музыкі прысутнічалі прадстаўнікі Саюза савецкіх кампазітараў СССР Л. Кшпер і Г. Бернандт.

Недахопам гэтага важнага і свеечасовага мерапрыемства неаходна лічыць тое, што да канцэртаў не было прадпаставана ўступнае слова музыказнаўцаў ці кампазітараў, якія ўзволілі б слухача ў той ці іншы жанр і паказвалі, што было і што збролена за гэты невялікі прамежак часу, які кампазітары перабудавалі ў адпаведнасці з патрабаваннямі партыі і народа.

Мы спадзяемся, што гэты аглед будзе вывучаны ў час абмеркавання новых твораў, дае з разгорнутым аналізам і крытыкай выступаць музыказнаўцы, творчасць якіх таксама павінна быць разгледжана. Кампазітарам не глыба замыкацца ў тэма кола музычных дзеячў, на абмеркаванне неаходна прыцягнуць шырокае маса слухачоў, асабліва моладзь, якая цікавіцца беларускім музычным мастацтвам.

Пятая Дзяржаўная пазыка аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР, выпушчаная 3-га мая 1950 года на суму 20 мільярдаў рублёў, размешчана да зыходу 8 мая на 27 мільярдаў 003 мільёны 608 тысяч рублёў з перавышэннем на 7 мільярдаў 003 мільёны 608 тысяч рублёў.

У сувязі са значным перавышэннем устаноўленай сумы пазыкі, Міністэрствам фінансаў СССР, на падставе ўказання Савета Міністраў СССР, дадзена распараджэнне спыніць паўсямесна з 10 мая 1950 года далейшую падпіску на пазыку.

Міністр фінансаў СССР А. ЗВЕРАЎ.
9 мая 1950 года.

Старшыні Савета Міністраў Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік Генералісіму І. В. СТАЛІНУ

Масква, Крэмль.

Сёння, у дзень пятай гадавіны вызвалення нямецкага народа ад дыктатуры гітлераўскага фашызма слаўнай арміяй Саветаў Саюза, Урад Германскай дэмакратычнай рэспублікі выказвае Вам і ў Вашай асобе Ураду СССР, Савецкай Арміі і ўсёму савецкаму народу глыбокую ўдзячнасць дэмакратычнай і міралюбівай Германіі. Вызваленне народаў Еўропы ад крывавага яра германскага фашызма з'яўляецца савецка-гістарычнай заслугой савецкага народа і Савецкай Арміі, якія прынеслі неадчужны ахвяры і з велізарнай гераізмам амагаліся не толькі ў імя абароны сваёй краіны, але таксама і за свабоду і мір усяго чалавецтва.

Знішчыўшы пад Вашым мудрым кіраўніцтвам самых агрэсіўных імперыялістычных рабойнікаў, нямецкіх, японскіх і італьянскіх фашыстаў, Савецкая дзяржава адкрыла новыя шырокія перспектывы для барацьбы за мір і вызваленне ўсіх народаў ад імперыялізма. Тым самым яна стварыла прадуманыя для стварэння магутнага лагера міру, які мае сёння ўсе магчымыя для таго, каб разбурыць пляны новых падзальшчыкаў вайны.

Савецкі Саюз патрабаваў у Патэдамскім Пагадненні разгляду Германіі як палітычнага і эканамічнага адзінага цэлага, яе дэмілітарызацыі і дэмакратызацыі і заўсёды выступае за выкананне гэтага Пагаднення. Ён напэўна падтрымлівае нямецкі народ у яго барацьбе супраць ажиццёўленага імперыялістамі расколу нацыі. Ён з'яўляецца верным другом і памочнікам нямецкага народа ў яго барацьбе за канчатковае вызваленне ад імперыялізма, за нацыянальны суверэнітэт і мір, за стварэнне адзінай дэмакратычнай Германіі. Пад Вашым кіраўніцтвам Саветы ўрад падтрымлівае патрабаванні Нацыянальнага фронту дэмакратычнай Германіі аб заключэнні Мірнага дагавора і адвольна акупаваных войск. Саветы Саюза з'яўляюцца надзейным гарантам і абаронцам праваў нашай нацыі на самастойнасць і самавызначэнне супраць імперыялістычнага рабаўніцтва і расчленяння. Стварэнне Германскай дэмакратычнай рэспублікі ён забяспечыў нашаму народу нацыянальную незалежнасць і падтрымлівае нас у справе эканамічнага аднаўлення нашай радзімы. Пагатаму міралюбіва і дэмакратычна Германія адначасна 8 мая галавіў разгрому фашысцкіх узброеных сіл і фашысцкага дзяржаўнага апарата Савецкай Арміяй, які дзень вызвалення. 3 мая з'яўляецца днём сур'ёзнай і крытычнай самаправеркі нашага народа, які ўсё больш разумее, што антыбольшавізм, які прапагандаваўся ўчора нацыстамі, а сёння прапагандаваўся амерыканскім імперыялізмам і яго прыслужнікамі, з'яўляецца велізарнай і фатальнай небяспечнасцю для Германіі.

Сёння, у дзень вызвалення, мы зноў пацвярджаем сваё ўрачыстае абяцанне нястомна мацаваць дружбу нямецкага народа з вялікім савецкім народам і ўсімі міралюбівымі народамі і абараняць разам з ім мір у Еўропе і ва ўсім свеце.

Прэм'ер-міністр Ота ГРОТЭВОЛЬ.

Прэм'ер-міністру Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі пану ОТА ГРОТЭВОЛЮ

Бярлін

Дзякую Вам і ў Вашай асобе Ураду Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі за Вашы прывітанні з выпадку пятай гадавіны вызвалення нямецкага народа ад тыраніі фашызма.

Удзячны, што дружаскія адносіны паміж Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай і Савецкім Саюзам будучы і далей паспяхова развіваюцца на карысць нашых народаў і ў інтарэсах міру і супрацоўніцтва паміж усімі міралюбівымі краінамі.

І. СТАЛІН.

Таварышу СТАЛІНУ Іосіфу Вісарыянавічу Дарагі таварыш СТАЛІН!

Масква, Крэмль.

У сувязі з пятай гадавінай вызвалення Германіі слаўнай Савецкай Арміяй ад яра гітлераўскага фашызма мы запэўняем Вас і ўсё вялікі савецкі народ у сваёй нааменьнай удачнасці і дружбе.

Перамога кіруемай Вашым геніем Савецкай Арміі паклаа пачатак новай главе ў гісторыі нямецкага народа. Дзякуючы вялікай дапамозе Савецкага Урада і савецкіх акупаваных органаў у Германіі на вызваленнай Савецкай Арміяй тэрыторыі нашай краіны фашызм быў выкаранены і быў пабудаваны новы дэмакратычны лад, што служыць справе міру, у якім ралучыў ушляху належыць рабочаму класу і яго саюзнікам — усім іншым працоўным.

Вялікадушная дапамога Савецкага Саюза дзаволіла дэмакратычным сілам паспяхова падыйсці да вырашэння задач па планаваному пераадоленню выкліканай гітлераўскай вайнай галечы шляхам будаўніцтва дэмакратычнай эканомікі і па развіццю сапраўднай народнай культуры.

Ваша палітыка міру, заснаваная на прынцыпе раўнапраўя ўсіх нацый, дзаволіла дэмакратычным сілам ажыццявіць 7 кастрычніка 1949 года стварэнне Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, якое было адзначана ў Вашай гістарычнай телеграме, як павартны пункт у гісторыі Еўропы.

Перадача адміністрацыйных функцый нашаму Ураду, дыпламатычнае прызнанне нашага Урада Савецкім Саюзам і ўрадамі дружэственных краін народнай дэмакратыі ажыццявілі нашаму народу шмат і яго саюзнікам — усімі міралюбівымі народаў.

Гадавіна вызвалення нашага народа Савецкай Арміяй ад фашызма абавязвае ўсіх нямецкіх дэмакратаў і, перш за ўсё, немцы рабочы клас і яго авангард — Соцыялістычную Аліяную Партыю Германіі — зрабіць германска-савецкую дружбу неад'емнай часткай германскай палітыкі, базілісна выкрываць і змагацца супраць уціх ворагаў Савецкага Саюза, як ворагаў міру і нацыянальных інтарэсаў нямецкага народа.

Мы абавязваемся мацаваць няспынна Германскую Дэмакратычную Рэспубліку, як цэнтр барацьбы за мір і дэмакратычнае адзінства ў Германіі, аб'яднаць усіх міралюбівых і патрыятычных немцаў у Нацыянальным фронце дэмакратычнай Германіі, каб спыніць пляны англа-амерыканскіх імперыялістаў па ператварэнню германскай зямлі ў плацдарм новай вайны супраць Савецкага Саюза.

На чале гэтай вялікай барацьбы за захаванне міру і аааванне незалежнасці германскай нацыі стаць кіруючы Соцыялістычнай Аліянай Партыяй Германіі нямецкі рабочы клас.

Вучэнне Леніна—Сталіна і прыклад слаўнай партыі большавікоў даюць нам у гэтай барацьбе яснасць, сілу і ўпэўненасць у перамоце.

ЦЭНТРАЛЬНАЕ ПРАУЛЕННЕ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЯ АДЗІНАЯ ПАРТЫІ ГЕРМАНІІ

Вільгельм ПІК, Ота ГРОТЭВОЛЬ.

Цэнтральнаму Праўленню Соцыялістычнай Адзінай Партыі Германіі Таварышам ВІЛЬГЕЛЬМУ ПІКУ і ОТА ГРОТЭВОЛЮ

Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі Савецкага Саюза выказвае Вам сваю ўдзячнасць за прывітанне ў сувязі з пятай гадавінай разгрому германскага фашызма і вызвалення нямецкага народа ад гітлераўскай тыраніі.

Прыміце пажаданні Соцыялістычнай Аліянай Партыі Германіі—перадавому атраду нямецкага народа — новых поспехаў у барацьбе за жыццёвыя інтарэсы рабочага класа і ўсіх працоўных Германіі, за стварэнне адзінай дэмакратычнай і міралюбівай германскай дзяржавы, за справу міру.

Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Іятро ПРЫХОДЗЬКА

На дэмаркацыйнай лініі

(З цыкла «Ранак над Эльбай»)

Прагледзі яна, як граніца, Сягоння ля Эльбы-ракі, Разбіла на зоны блакіцу, Палі і азёраў блакіці.	Праз лінію гэту праходзяць, Нібы праз рубжэ франтавы, Цяпер іх Радаіма — на ўсходзе, Іх дом, іхні штэб баявы.	Ідуць без канца і без ліку — Не хочучь вяртацца назад, — Мы хочам таварышу Піку Пра наша жыццё расказаць.
Там — здралінікі з Мюнхена, Бонна Прадалі за долар народ. Працоўныя людзі з той зоны Штодзённа ідуць на усход.	Натоўпамі кроцаць сяліне, Рабочы а-пад Рура ідзе Туды, дзе ўзыйшоў над пазямі Германскай рэспублікі дзень.	Не будзе заморская аброн Над краем германскім з'явіць. Жыць хочам адзінай сям'ёю І песні адзіныя пець.

Вечар, прысвечаны памяці Ф. Багушэвіча

10 мая Акадэмія навук БССР і Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі і памішканні тэатра імя Янкі Купалы наладзілі агоньнагародскі атрацыйны вечар, прысвечаны падзеям годзію з дня смерці Францішка Багушэвіча.

За сталом прэзідыума—сакратар ЦК ВКП(б) Беларусі тав. В. А. Тамашэвіч, прэзідэнт Акадэміі навук БССР Н. Грашчанкаў, пісьменнікі Пятрусь Броўка, Кандрат Крапіва, Міхась Лынькоў, Максім Танк, Пятро Глеба, Міхась Клімковіч, літаратуразнаўца М. Ларчанка, народны артыст СССР Г. Глебаў, народны артыст БССР У. Уладзімірскі і інш.

Вечар кароткім уступным словам адрывіў Міхась Лынькоў.

Аб літаратурнай крытыцы ў Беларусі

Ул. Агіевіч пра вярнуць Стаховіча: «Аднак, пры ўсіх гэтых недахопах, у цэлым новы твор А. Стаховіча, прысвечаны тэме звароту савецкіх людзей да мірнай працы, з'яўляецца адчувальным дасягненнем»...

М. Аляксандраў пра кнігу Кулакоўскага: «Усё гэта, вядома, ні ў якім выпадку не зніжае ідэяльнага і мастацкага значэння зборніка».

Зноў С. Майхровіч пра кнігу Аўрамчыка: «Пры ўсім гэтым, Мікола Аўрамчык — паэт безумоўна здольны, растуць»... і г. д.

Мне здаецца, што ўсё гэта ідзе ад аб'ектываў адносін і ад пільнага ўважання ў свае сілы. А адсутнасць такой упэўненасці — ад недастатковасці ведаў».

Напых крытыкам трэба сур'ёзна падумаць аб асаблівасці марксізма-ленінізма, аб вывучэнні спецыфікі літаратурнай творчасці, аб вывучэнні літаратурнай мовы. Падхоп ведаў прыводзіць да таго, што крытыка не можа дапамагчы пісьменніку, а толькі перакрывае змест яго твораў».

Гадоўна працуюць нашы крытыкаў — рэцэнзіі. Некаторыя з іх змяшчаюць артыкулы і амаль ніводны не напісаў асабістаў аглядаў на тым ці іншым імях пісьменніка. Гэта-ж факт, што няма аўтараў для манатрафіяў, якія запісаныя выданням «Савецкі пісьменнік» у Маскве. Я. Мазалеў, жыўчы ў Маскве, па манатрафіях атрымаў з Беларусі, напісаў добрую кніжку пра нашага выдатнага паэта Янку Купалу, за якую ўдасцены званне лаўрэата Сталінскай прэміі, а нічо з нашых крытыкаў, у якіх былі такі манатрафія пра Янку Купала, К. Чарыга, Э. Самуіленка, З. Бядулю, К. Крайву, П. Труса, М. Лынькова і іншых.

Час пераходзіць ад рэцэнзій да асаблівых артыкулаў, якія ўсёбакова раскрываюць мастацкі твор, да артыкулаў, якія ставяць перад нашымі пісьменнікамі важныя праблемныя пытанні.

Рэдакцыя часопісу «Полымя» і «Беларусь» навіны лепш арганізуюць крытычныя матэрыялы, плануюць працу крытычных адрэзаў і да планавання прыводзіць нашы крытычныя сілы. Газета «Літаратура і мастацтва» навіна адзначае на кожную навіну беларускай літаратуры і больш змяшчае артыкулаў, прысвечаных пытанню тэорыі літаратуры. Спробы рэдакцыі ў гэтым кірунку накуль што былі няўдалымі.

Рэдакцыя часопісу і газет «ЛіМ» трэба паставіць перад сабою задачу выхавання маладых крытычных кадраў. Добра было-б, калі-б кожная рэдакцыя праз некаторы час мала пахваліцца, што яна выхавала некалькі здольных маладых крытыкаў.

У нас блага працавала камісія па крытыцы. Яна фактычна не накіроўвала творчасць крытыкаў; мала правяла работу секцыі і Праўленне ССН БССР. Крытыкі паніны ведаць жыццё не менш за пісьменніка, а для таго, каб вучыць, нават больш, — воль таму нам да крытыка трэба падыходзіць, як да кожнага пісьменніка, даючы яму магчымасць для азнамлення з жыццём, пасылалычы яго ў творчыя камандзіроўкі.

Мы зусім не цікавіліся ростам нашых крытычных кадраў у абласцях, не разглядаем работ, якія з'яўляюцца там. У рэдакцыях абласных газет, у педвучэльнях, у студэнтаў ёсць людзі, якія па-сапраўднаму разумеюць літаратуру і могуць стаць добрымі крытыкамі. Праўленне Саюза і нашы друкаваныя органы павінны звярнуць на гэта ўвагу.

Мы ўсё бліжэй і больш правільна падыходзім да сапраўднай ацэнкі літаратурных твораў, якія з'яўляюцца ў нас. На нашых сходах і секцыях выказваюцца крытычныя думкі і аб ідэяльнай і аб мастацкай якасці твора. Трэба, каб нашы артыкулы і рэцэнзіі таксама былі больш прычыновымі і амястоўнымі. Неабходна раз назаўсёды скончыць з крытыкай, якая баіцца сказаць праўду, замоўчвае слабыя бакі з-за сяброўскіх адносін.

Большавіцкая крытыка і самакрытыка павінна птождэна правяраць якасць нашай работы, выпраўляць недахопы, загартоўваць у вострай ідэалагічнай барадбе.

Уладзімір Уладзіміравіч Майхровіч добра разумеў тыя задачы, якія ставіла перад крытыкай партыя, і наш абавязак — вучыцца на яго прыкладзе:

Не нам
крытыкаваць, крпча
для спорту
горластаго, —
нет,
наша критика —
рычар
и жизни
и хозяйства.
Страна Советов,
чисть себя —
натуро и тело,
чтоб, чистотой
своей
блестя,
Республика глядела.

крытык Ул. Агіевіч.

У часопісе «Беларусь» змяшчаны яго артыкулы «Творы, падказаны жыццём» і «Толькі з пільнага жыцця», у якіх разгледжаны творы беларускай прозы і паэзіі за 1948 год.

Варта адзначыць, што ў артыкулах тав. Агіевіча ёсць даволі ўдалае спроба разгляду станавіцца прозы і паэзіі на канкрэтных творах, хоць яго артыкулы яшчэ ў пэўнай ступені носяць агляды характар. З артыкулаў, напісаных тав. Агіевічам за апошні час, хочацца адзначыць змяшчаны ў «Звяздзе» артыкул, прысвечаны разгляду творчасці Кастуся Кірэнькі, Анатоля Вялігіна і Міхаса Калачыцкага. Аўтар адрознівае правільна вызначыць мастацкія асаблівасці кожнага паэта, адзначаючы іх становішча і слабыя бакі. Гэты артыкул паказвае, што Ул. Агіевіч можа па-сапраўднаму даць ацэнку таму ці іншаму твору, што за апошні час ён адыходзіць ад агульных прывадаў захавання, узасцёных яму ў ранейшы час.

Артыкул Уладзіміра Агіевіча «Схема замест рэальнага жыцця» ў газете «Літаратура і мастацтва» ў асноўным правільна паказвае недахопы апавесці Паўла Кавалева. Аднак, мне здаецца, што ў гэтым артыкуле тав. Агіевіч, разгараючыся, часамі хоча дасесці тое, чаго і сам не ведае. Што хачеў сказаць, напрыклад, крытык, калі ён прыводзіць тэкст пісьменніка аб адчувальнага героя і велікі густа перасыпаў яго клічкіма: «...Ілю адзое, што гэтыя словы ён ужо многа (!) разоў чуў, і гаварыла іх яму ўся (!) Беларусь, уся Грузія. І сэрца яго балоча залччмела (!)». Што адказаць гэтай жанчыне? Не знаходзілася слоў (!), і, каб не разгубіцца, ён запытаў зусім пра іншае...».

Незразумела таксама, чаму тав. Агіевіч робіць такія вывады: «Наўрад ці варта працягваць далейшы «аўтарскі каментарый». Увесь гэты аб'ектывальны, калі не пошлы, тон размовы з Марынай Мікалаеўнай, а затым яе спачуванні: «І шкада-ж, шкада іх», кінутае ў адрас чырвонаармейцаў, гучыць, як абразы...».

Можна пагадзіцца, што размова чырвонаармейца з Марынай Мікалаеўнай не зусім рэальная, няўдалая, але ніякае пошласці і абразы ў гэтай размове няма.

Мала працаваў апошні час Сцяпан Майхровіч. У часопісе «Полымя» і «Беларусь» з'явіліся тры яго рэцэнзіі. Гэта рэцэнзіі на новыя кніжкі Тараса Хадкевіча, Міколы Аўрамчыка, а таксама невялікі ўступны артыкул аб творчасці Янкі Журы. Майхровіч умее знайсці каштоўны рыс творца, але мне здаецца, што сам прымё яго працы некалькі адрабіць. Вызначыўшы становае ў творы і пачаўшы рэпэзію або артыкул ва ўзвышаным, часамі хвалёным тоне, ён далей неахвотна спускаецца да недахопаў у творы. Гэтая ўласцівая Майхровічу ўзвяскасць стылю ў сілу не надвычайнай гучнасці робіцца проста часамі непрыемнай.

«Вось прыклад. У адным толькі абзацы ў рэцэнзіі на кнігу Тараса Хадкевіча «Вяснянка» крытык не паскупіўся на безліч узвясных эпітэтаў:

«Вяснянка» — гэта **праўдзёвы мастацкі** наказ паэзіі творчай калгаснай працы. На велікім матэрыяле пісьменнік адрознівае **надзвычайную важную і жыццёва неабходную** творчую праблему — адлюстраванне ў вобразах **усяго таго новага**, што з'яўляецца ў жыцці пасляваеннай вёскі, характары і свядомасці **яе лепшых людзей** — наватараў высокіх ураджаў, **актуўных** будаўнівоў камуністычнага грамадства. Яны **вось і з'яўляюцца цэнтральнымі вядучымі** вобразамі апавесці, **увабленнем лепшых, самых высокіх маральных і ідэйных** якасцей нашага калгаснага сялянства».

Мы ведаем «Вяснянку» Хадкевіча як добрую кнігу, але яна яшчэ далёка не паказала ўсёго шматграннага жыцця сёльнага калгаснага сялянства, як вынікі з рэцэнзіі.

Каб дасесці, што ў стылі Майхровіча гэта не выпадковасць, прывяду яшчэ адзін прыклад — з артыкула пра творчасць Янкі Журы.

«Матывы барадбы за вызваленне працоўных былі дамінуючымі... Імі прасякнуты многія творы... Усе яны вызначаюцца **яснацю дум, актыўнай накіраванасцю. Паэту ўдалося пазбегнуць згубнага ўплыву... Сфармаваўшыся пад жыватворчым уплывам... стварыў многа ідэйна вострых, актуальных для свайго часу вершаў... Яго голас бадра гучыў у часу... Паэт замінаў народ на барадбу...».**

Сцяпан Майхровіч трэба добра падумаць аб стылі сваіх прац, ацэньваць літаратурны творы з боку глядзення іх сапраўднай вярнасці.

З маладых крытычных кадраў у асярэдкі часі вылучыўся Іван Кудраўцаў. Асабі-

Патрусь БРОўНА

мална ў дачыненні да артыкула «Становішча і задачы беларускай крытыкі», у якім В. Барысенка разглядае станавішча літаратурнай крытыкі. Аднак, зусім слушна на тое, што, кажучы аб дасягненні нашай літаратурнай крытыкі, тав. Барысенка абмежавваўся толькі пералікам імён і прац, не даўшы канкрэтнай ацэнкі творам.

Працы І. Гутарава, які ўзнімаюць тэарэтычныя пытанні, ставяць беларускую літаратурную крытыку на новую ступень. Шкада толькі, што І. Гутараў вельмі мала карыстаецца матэрыяламі з беларускай літаратурнай крытыкі. Я думаю, што было-б добра, калі-б І. Гутараў выступіў з крытычнымі працамі і аб нашых канкрэтных літаратурных творах.

За апошні год з'явілася добрая праца Міхаса Клімковіча «Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру». Тав. Клімковіч вельмі ўважліва паставіўся да важнага пытання, праваздаваў багата матэрыялаў і на працягу ўсяго развіцця беларускай мастацкай літаратуры паказаў сапраўды жыватворчы уплыў на яе вялікай рускай літаратуры. Трэба толькі адзначыць, што апошні раздзел, прысвечаны савецкаму перыяду, на дзел, прысвечаны савецкаму перыяду, на дзел, прысвечаны савецкаму перыяду, на дзел, прысвечаны савецкаму перыяду.

Мне здаецца, што ў артыкуле ёсць непраўдлівае сцверджанне аб тым, што байкі Кандрата Крапівы сталі бліжэй да народа, чымся байкі Крылова. Тав. Клімковіч піша: «І прабылі і вобразы баек Крапівы, зусім відавочна, па-свойму і значна больш набліжваюцца да народных мас, чымся байкі Крылова да народных мас яго часу».

Усім вядома вялікая прагрэсіўная роля, якую адыграў байкі Крылова ў свой час, і вялікая папулярнасць іх у народзе пры жыцці пісьменніка і цяпер. Таёе параўнанне баек Крылова і Крапівы, на маю думку, проста непатраба.

М. Клімковіч актыўна працуе ў галіне крытыкі. Мы ведаем рад яго прац для падручніка і артыкулаў у нашым перыядычным друку. Варта звярнуць увагу М. Клімковіча на неабходнасць больш уважліва кампазіцыйнай пабудовы артыкулаў, на некаторае многаслоўе іх. Варта зазначыць крытыку і тое, што, даючы агульную ацэнку станавішчу нашай літаратуры, ён навінен больш уважліва падручнікам, а не навінен больш уважліва падручнікам, а не навінен больш уважліва падручнікам.

Крытык Янка Шарахоўскі карыстаецца ў беларускай літаратуры вядомасцю сталага, сур'ёзнага крытыка. У 1949 годзе ім надрукаваны артыкулы «Соцыялістычны будаўніцтва ў беларускай літаратуры пасляваеннага часу» і «Тэма камунізма ў беларускай літаратуры». Гэты артыкул Я. Шарахоўскага, асабліва першы, маюць агляды характар. Яны створаны па метадзе падрабязнага апісання літаратурных фактаў. Зусім слушна можна зрабіць ацэнку ў адсутнасці вострай пастановаў пытання.

Шарахоўскі — крытык дастаткова падрыхтаваны, да свае працы ставіцца сумленна, адно, што трэба патрабаваць ад яго, каб ён больш востра, больш прычыновна падыходзіў да разгляду літаратурных твораў. Бо сапраўды, у яго артыкулах часамі з'яўляюцца мясціны, якія нагадваюць памінальнікі. Вось прыклады: «Э. Агнявец напісаў паэму «Дарога ў будучыню», героямі якой з'яўляюцца людзі Мінскага трактарнага. У сваіх новых вершах М. Танк, П. Панчанка, А. Зарыцкі, А. Вялігіні, М. Аўрамчык і інш. усе частей распрацоўваюць індустрыяльную тэматыку. Пры гэтым трэба адзначыць, што напісанія імі вершы на гэтую тэму ў большасці сваёй адбываюцца высокім патрабаваннем, якія працягваюцца на сёння да савецкай паэзіі».

Што можна ўзніць аб паказе жыцця рабочага класа ў беларускай савецкай паэзіі і аб якасці кожнага твора, калі дабрадуншым крытыкам усім ім без разбору прыпісаны высокі ўзровень усёй савецкай паэзіі? А вось яшчэ прыклад агульнага некрытычнага падыходу: «У беларускай драматургіі таксама з'явіліся добрыя творы аб пасляваенным будаўніцтве. У іх «Прамень будучыні» і «Песня нашых сэрцаў» аўтарам В. Віткі і В. Палескаму ўдалося намалюваць амястоўныя вобразы савецкіх людзей.

З іншых твораў аб удзеле савецкіх людзей у будаўніцтве нашага пасляваеннага жыцця трэба назваць п'есу І. Гурскага «Хлеб», апавяданні — Я. Брыля «Дзюноч», І. Шамякіна «Здзейсненая мара», А. Кулакоўскага «Сад», У. Краўчанкі «Фраватвік», «Вясновымі днямі», І. Мележа «Таварыш», «Навек прыхаў» і інш.

Гэтыя мясціны ў артыкуле Я. Шарахоўскага зроблены на прычыну: «налічаны — ніяка не пакрыўдзіць, нічога не сьневаць».

Даволі пільна працуе ў апошні час

стацкай літаратуры» В. Барысенкі. Крытыкі напісалі рад артыкулаў літаратурна-публіцыстычнага характару. Сярод іх вылучаюцца артыкулы: І. Гутарава аб любові да Радзімы, А. Марцінава «Класікі марксізма-ленінізма аб Н. Чарнышэўскім», Е. Карнейчыка «Аляксандр Ніладзевіч Радзіншчаў», М. Каймавіча аб кнігах Сталінскіх лаўрэатаў і інш.

Да ліку дасягненняў нашай крытыкі трэба аднесці артыкул Я. Шарахоўскага «Соцыялістычнае будаўніцтва ў беларускай літаратуры пасляваеннага часу», пэкаватара працы Ул. Агіевіча, І. Кудраўцава, Р. Шэрабы, В. Бурносавы, М. Барстока, С. Майхровіча і інш.

Але гэтага далёка недастаткова ў параўнанні з тым, што патрабаецца. Не напісаны крытычныя працы на многія творы, якія ўжо вышлі з друку і атрымалі ацэнку чытача. І нават тыя працы, якія мы лічым за свае дасягненні, не пазбавілены дробных недахопаў. «Тэзісы па гісторыі беларускай літаратуры» былі змяшчаны ў часопісе «Полымя» ў парадку абмеркавання. Але на працягу году ніякага абмеркавання не адбылося. А варта было-б пагаварыць. Як, напрыклад, можна пагадзіцца з тэмай фармулёўкаў тэзісаў: «русскія людзі даліх змяшляў украінцы і беларусы, паліцыйны пад уздзеяннем іншаземных заваяўнікаў, стагоддзімі пераносычы да іх нацыянальны прыгнёт, сумелі згуртавацца вакол роднай старыны, сімвалам (?) іх незалежнасці». Тут кожнаму кідаецца ў вочы недаарнаванасць фармулёўкаў, бо як можна загадацца, што толькі «старына» аб'ядноўвала рускую, беларускую і ўкраінскую народнасці XIII—XVII стагоддзяў? Наўжо ў тыя часы больш нічога, апрача «старыны», не аб'ядноўвала іх? Хіба толькі ў імя «старыны» яны дружна змагаліся супраць чужыніц і пад Грунвальдам і на полі Куліковам?

Добрая праца — «Тэзісы па гісторыі беларускай літаратуры» — патрабуе ўдаскладнення, аўтары і часопіс «Полымя» павінны дасесці не да канца.

На многіх сходах і ў многіх артыкулах адзначаліся недахопы падручнікаў для 8 і 9—10 класаў, якія павінны быць выпраўлены, асабліва ўступны артыкул Н. Первіна «Асноўныя этапы развіцця беларускай савецкай літаратуры».

Агульным недахоп артыкулаў, прысвечаных тэарэтычным пытанням, у тым, што яны напісаны з малым выкарыстаннем матэрыялаў беларускай літаратуры. Так, напрыклад, І. Гутараў у артыкуле аб любові да Радзімы з 14 літаратурных прыкладаў толькі 1 прыклад дае з беларускай літаратуры і 1 — з беларускай народнай творчасці.

Адзначаючы той факт, што ў беларускіх крытыкаў пачалі з'яўляцца некаторыя працы, прысвечаныя тэарэтычным пытанням, трэба заўважыць, што наша крытыка вельмі мала аддае ўвагу пытанню тэорыі сацыялістычнага рэалізма, недастаткова займаецца пытаннем гісторыі беларускай літаратуры. Займаючыся пытаннем гісторыі, некаторыя з крытыкаў даходзілі да таго, што тэрмін «савецкі» — «дэмакрат», «партый» прыпісвалі яўным рэдакцыянерам.

Нашы крытыкі яшчэ мала актыўныя. Так, у часопісах «Полымя» і «Беларусь» за ўвесь 1949 год і студзень 1950 года змяшчана ўсяго 19 артыкулаў, прычым большасць з іх нават памерам вельмі невялікі і толькі ўмоўна могуць быць названы артыкуламі. У гэтых-жа часопісах змяшчана за гэты час яшчэ менш рэцэнзій. Шмат якія крытыкі напісалі за год на 1—2 невялікіх рэцэнзіі.

У свой час актыўна працаваў у галіне крытыкі Ул. Карпаў. Пісьменнік з увагай ставіўся да яго выступленняў, як да выступленняў таварыша, які цікава, прычыновна падыходзіў да разгляду твораў. За апошні час Ул. Карпаў мала ўважліва аддаваў крытыцы. У часопісах «Полымя» і «Беларусь» не змяшчана за 1949 год ніводнага яго артыкула, ніводнага рэцэнзіі. Праўда, тав. Карпаў працаваў пад праціўным творам, але ён меў магчымасць працаваць і ў галіне крытыкі.

Абсалютнае маўчанне захоўваюць крытыкі Кучар і Мольдэ. Іх ранейшая праца па засадах была жорстка раскрытыкавана. Кучар і Мольдэ павінны выпраўляць свае сур'ёзныя хібы і памылкі практычнымі справамі.

Амаль зусім адшлюў да крытыкі новых літаратурных твораў М. Ларчанка. Правільна раскрытыкаваны ў свой час за вялікіх недахопаў ў сваіх работах, ён павінен быў-бы падумаць аб больш актыўнай працы над сучаснымі творамі.

Мала працавалі ў мінулым годзе С. Майхровіч і Р. Шэраба. Больш-менш актыўную працу за гэты час трэба адзначыць у тт. Барысенкі, Гутарава, Каймавіча, Шарахоўскага, Агіевіча, Кудраўцава.

Васіль Барысенка ў апошнія часы прымаў удзел у стварэнні «Тэзісаў па гісторыі беларускай літаратуры», становачая якасць якіх ужо адзначана, а таксама напісаў артыкулы «Аб некаторых пытаннях рэалізма ў беларускай мастацкай літаратуры» і «Становішча і задачы беларускай крытыкі».

Мы ведаем В. Барысенку, як здольнага, тэарэтычна падрыхтаванага літаратурнага крытыка, але чамусьці вельмі рэдка можна сустрэць яго артыкул, прысвечаны таму ці іншаму канкрэтнаму літаратурнаму твору. Яго артыкулы ў большасці прысвечаны крытыцы крытыкаў. Тут-жа я павінен сказаць, што гэта зусім не-

правільна разглядаць становача нашай літаратурнай крытыкі, трэба сказаць, што яна, нягледзячы на пэўнае адставанне, зрабіла і шмат карыснага за многія гады свай працы. Крытыкі пад кіраўніцтвам партыі правалі барадбу супраць існуючых пераходных з'яўленняў у літаратуры, асабліва ў галіне пэкаватара, які ў сваёй дзейнасці іхнікілі ўсялякія апаніжцы з'яўляюцца савецкай літаратуры, раскрытыкаваны нізкакалонства перад буржуазным захадом. Методы дзейнасці кампалітаў у Беларусі былі развістымі, але яны ўсе вылі да аднаго — да адмаўлення дасягненняў нашай літаратуры і мастацтва, да нізкакалонства перад буржуазным захадом.

Усім вядома, якой жорсткай крытыцы была падвергнута літаратурная дзейнасць Кучара, Мольды і іншых.

Праведзеная над кіраўніцтвам партыі барадба па ідэалагічным фронце расчысціла шлях і дала магчымасць па-сапраўднаму, па-большавіцку разглядаць нашы літаратурныя творы. Мы маем за апошні год пэўны дасягненні як у галіне напісання новых літаратурных твораў, так і ў напісанні новых крытычных прац.

У галіне прозы ў 1949 годзе з'явіліся такія творы, як раманы М. Паслядовіча «Святло над Ліскам», «Сустрэненне на барыкадах», П. Пестрака, «Граніца» Я. Брыля, «Згуртаванасць» М. Ткачова, «Воз нейтральнай лініі» Ул. Карпава. Прадоўжваю друкавацца раманы М. Лынькова «Траекторыя дні» і пачала друкавацца трэцяя частка трылогіі Януба Колааса «На рэстанях». Былі надрукаваны тэкставыя апавяданні І. Грончова, У. Краўчанкі, Я. Брыля, І. Шамякіна, І. Гурскага, А. Кулакоўскага і інш.

Мы мелі пэўныя поспехі і ў галіне паэзіі. За 1949 год надрукаваны паэмы «Простыя людзі» і «Слова аб правяду» Аракада Кудашова, «Дзёнік міру» Максіма Тэнка, зборнік вершаў Пімена Панчанкі «Прысяга», «Сітніцкі сад» А. Зарыцкага, «Святло» Антона Валевіча. Вышлі з друку кнігі вершаў Кастуся Кірэнькі, Анатоля Вялігіна, Міколы Аўрамчыка і інш.

З'явіліся новыя творы і ў драматургіі: К. Крайвіч «Панюк жаўранкі», п'еса В. Палескага «Калі заціпуць сад», «Янка Купала» В. Віткі і інш. Праўда, якасціў некаторых п'ес мы не ведаем, бо яны не абмяркоўваліся на творчых секцыях Саюза. Так адрадыся з п'есай К. Губаровіча «Броская крапасць», з п'есай Стальмаха і Сядоўскага.

Нашымі дасягненнямі ў галіне крытыкі бяспрэчна з'яўляюцца «Тэзісы па гісторыі беларускай літаратуры», напісаныя В. Барысенкам і І. Гутаравым, артыкулы М. Клімковіча «Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру», створанне прац па гісторыі беларускай савецкай літаратуры. Да апошніх належыць падручнікі для 8 і 9—10 класаў сярэдняй школы. Трэба адзначыць, як станоўчы факт, тое, што група крытыкаў — М. Клімковіч, Ул. Няфёд, А. Есакоў хутка скончыць працу над першай гісторыяй беларускага тэатра, якая атрымае добрую ацэнку тэарэтычнай народнай Камітэта па справах мастацтва пры Савецкім Міністэрстве ССР. Дасягненнем нашай крытыкі з'яўляецца і тое, што яна пачынае выступаць і ў тэарэтычных пытаннях. Тут трэба назваць такія працы, як «Пытанні мастацкай літаратуры ў творах І. В. Стахіна» І. Гутарава, «Аб некаторых пытаннях рэалізма ў беларускай ма-

Становішча беларускай літаратурнай крытыкі разглядацца намі не адпавядае. На жаль, яшчэ мала зрухаў у гэтай галіне. Мы маем 4 павінны дамагацца таго, каб наш крытычны атрад вышэй са ступені адставання і стаў упольдз з вядучымі атрадамі беларускай савецкай літаратуры.

Разглядаючы становача нашай літаратурнай крытыкі, трэба сказаць, што яна, нягледзячы на пэўнае адставанне, зрабіла і шмат карыснага за многія гады свай працы. Крытыкі пад кіраўніцтвам партыі правалі барадбу супраць існуючых пераходных з'яўленняў у літаратуры, асабліва ў галіне пэкаватара, які ў сваёй дзейнасці іхнікілі ўсялякія апаніжцы з'яўляюцца савецкай літаратуры, раскрытыкаваны нізкакалонства перад буржуазным захадом. Методы дзейнасці кампалітаў у Беларусі былі развістымі, але яны ўсе вылі да аднаго — да адмаўлення дасягненняў нашай літаратурнай крытыкі.

Трэба адзначыць, што за апошнія гады была праведзена значная праца па далейшаму ўздыму большавіцкай прычыновай крытыкі, а таксама раскрытыкаваны шkodныя работы. Так, былі падвергнуты жорсткай крытыцы памылкі М. Ларчанкі, які разглядаў літаратурны працэс як «адзіную пільну», былі раскрытыкаваны ганебныя шkodныя выступленні Вяльды і Гальперына супраць Ф. Багушэвіча і М. Багдановіча.

Пры дапамозе партыйнага друку, пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)У праведзена рашучая барадба з групай базродных кампалітаў, якія ў сваёй дзейнасці іхнікілі ўсялякія апаніжцы з'яўляюцца савецкай літаратуры, раскрытыкаваны нізкакалонства перад буржуазным захадом. Методы дзейнасці кампалітаў у Беларусі былі развістымі, але яны ўсе вылі да аднаго — да адмаўлення дасягненняў нашай літаратуры і мастацтва, да нізкакалонства перад буржуазным захадом.

Усім вядома, якой жорсткай крытыцы была падвергнута літаратурная дзейнасць Кучара, Мольды і іншых.

Праведзеная над кіраўніцтвам партыі барадба па ідэалагічным фронце расчысціла шлях і дала магчымасць па-сапраўднаму, па-большавіцку разглядаць нашы літаратурныя творы. Мы маем за апошні год пэўны дасягненні як у галіне напісання новых літаратурных твораў, так і ў напісанні новых крытычных прац.

У галіне прозы ў 1949 годзе з'явіліся такія творы, як раманы М. Паслядовіча «Святло над Ліскам», «Сустрэненне на барыкадах», П. Пестрака, «Граніца» Я. Брыля, «Згуртаванасць» М. Ткачова, «Воз нейтральнай лініі» Ул. Карпава. Прадоўжваю друкавацца раманы М. Лынькова «Траекторыя дні» і пачала друкавацца трэцяя частка трылогіі Януба Колааса «На рэстанях». Былі надрукаваны тэкставыя

Кнігі лаурэатаў Сталінскіх прэміі

РЫСЫ КОМУНІЗМА

Аповесць Веры Пановай «Ясны бераг», укладзеная ў гэтым годзе Сталінскай прэміі, належыць да ліку тых кніг, якія нараджаюць саміх жывіц. Не нельга чытаць з абывальскім пачуццём, тамсама як нельга не захапляцца чыстымі і светлымі рысамі тых герояў, якіх пісьменніца ўспяла, або не асудзіць тых, якіх яна выкрывае і карае. У гэтым вышлядце адна з выдатных рыс савецкай літаратуры — агульнаагульная барацьба за перамогу лепшых якасцяў савецкага чалавека, якім належыць будучыня.

Аповесць названа імем саўгаса, пра людзей якога яна напісана. «Ясны бераг» — гэтая паэтычная назва вельмі добра перадае ўсхваляваны настрой твора, адначасова падкрэсліваючы імя пісьменніцы, паказваючы, як у ідэяльнай працы савецкіх людзей нараджаюцца, дужаюць і перамагаюць рысы камуністычнага будучыня, як гэтая будучыня вырастае з сёняшняй рэчаіснасці. Для пісьменніцы, ніцкага таленту Веры Пановай характэрны прайскілы лірызм, умёна паэтычна і ўспёсла расказваць пра сабы, здавалася-б, празаічныя справы сваіх герояў.

У аповесці «Ясны бераг» закрываюцца многія вядзеньні бакі савецкай рэчаіснасці — пачуццё абавязку перад каляктывам, праблема маральнага вобліку савецкага чалавека, барацьба з рыткімі мінулага ў свядомасці насавоных людзей, але ўсё гэтыя пытанні надпарадкаваны галоўнай тэме, якая афарбоўвае ў светлы, лірычны тон увесь твор, — тэма працы. Ужо з першых старонак чытач як-бы ўключаецца ў аздакцы, напружаны рытм вясёлай будоўлі, якім жывуць героі кнігі.

Прачытаўшы найважнейшыя малюны розных пор году яшчэ больш падкрэсліваюць радасць мірнага старалынай працы савецкіх людзей. «Усё ў горадзе пачынаецца са слова «рай»: рай-выканком, рай-сабес, рай-фіналіст. Сам горад называюць: рай-цэнтр, — свежа, з лірычным гуарам расказвае Вера Панова пра звычайны раённы цэнтр, у якім жывуць яе героі. — І вясню, калі вудзіць заносіць белымі пяльцэмі і пухам, і вераб'іным чыр-калінем згугунаюць шчоўкамі дзіўдымікаў, у рай-загаскатары, — здаецца, што гэта сапраўды рай».

Аповесць ахоплівае параўнальна невялікі прамежак часу — толькі адзін год. Але якія вялікія змены адбываюцца ў саўгасе за гэты час! Вырастаюць новыя будыні, намагаюцца саўгасны статак, будуюцца цагельны завод, пясчар Алмазаў апрацоўвае час, перавыканаўшы сваё заданне на тры дні, Мар'яна атрымлівае першае хрышчэнне ў школе. Няша дамагца рекорднага ўдою малака. Яшчэ на год наблізілася заветная мэта. «...Ужо блізка, а? — з захапленнем гаворыць дырэктар саўгаса Карасцялёў, аглядаючыся на тое, што зроблена. — Мы, мы, воць у гэтых нашых рабочых ботах, ідем к камунізму і прыдем!». Апаваданне аб тым, як былі франтыны Алмазаў, вярнуўшыся са шпітала, у якім ён лячыўся пасля ранення, бярыцца за сякеру, прагна ўдзялючы пах свежых трэсак, — гучыць у аповесці, як гімн вялікай стваральнай працы савецкіх людзей.

У кожнага з герояў кнігі свае біяграфіі, свае жыццёвыя шляхі. Але ўсе яны згуртаваны ў адзін дружны калектыў, жаданнем не толькі аднавіць гаспадарку, але зрабіць жыццё яшчэ лепшым і больш радасным. З першага знаёмства з Карасцялёвым чытач іранізаецца навагай да

гэтага энергічнага, сумленнага і шчырага чалавека. На вобразе дырэктара аўтар ставіць і вырашае праблема ўзаемаадносін кіроўніка і калектыва. Карасцялёў — перадавы савецкі чалавек. Ён належыць да тых людзей, якія сваёй сумленнай і радыяльнасцю права, кажучы словамі сакратара райкома Гарэльчанкі, «з'явіліся к камунізму ў першай роце». Пісьменніца называе дырэктара не толькі як кіроўніка саўгаснай гаспадаркі. Яна знай-міць чытача з інтымным светам героя, які шчыра любіць сваю старую маці, непаўдальна бядушынага зятэчка Ігонніківа, блізка да сэрца прымае часовы разлад у самі Алмазаўых. Рахуцы і энергічны, калі справа ідзе аб вырашэнні пытанняў саўгаснага жыцця, ён доўга не адважваецца прызнацца ў сваім каханні да настаўніцы Мар'яны. Радаснае пачуццё таго, што нястомная праца на довераным участку служыць вялікім метам пабудовы камунізму, акрыляе Карасцялёва ў цяжкія часіны, дае сілу яго мужна перажыць свае часовыя няўдачы. Пачуццё калектывізма, захапленне вялікім прафам будучыня, якое разгарнулася ў краіне пасля вайны, — адна з выдатных рыс Карасцялёва.

Пісьменніца не ставіць асабліва вобраз, яна паказвае яго ў развіцці. Пасля вяроты з фронту Карасцялёва накіроўваюць на насадку дырэктара ў саўгас, у якім ён да вайны працаваў ветхаванам. Ён разуме-мае, што гэта справа нялёгка, але партыйны абавязак не дазваляе яму шукаць лёгкага месца ў такіх напружаны і адказны час. Направілына зразумела пачуццё адзінаначальна сначатку прыводзіць Карасцялёва да вялікай памылкі. Расчужыўшыся апаваданнем старшынні аднаго з беларускіх калгасоў Грэці, Карасцялёў на сваю ад-казнасць аддае яму цягушку «Астасію» — горадзец саўгаса. Калектыву асудзіў учы-нак дырэктара, дапамог яму зразумець, што ён зрабіў памылку.

Парадкавалі і прытожа намаляваны ў аповесці вобразы даркі Няшы, настаўні-цы Мар'яны, бухгалтара Лук'яныча, жонкі Карасцялёва — Настасі Іванавічы, самі Алмазаўых. У абмалюванні гэтых вобразаў яшчэ раз выявілася характэрная рыса В. Пановай, уладчыца для яе ран-нейшых твораў, — імя пісьменніцы характары людзей у працы. Рознымі пля-хамі і плітэ героі аповесці да ўведзення працы яе падвільна на карысць народа, які будзе камунізм. Людзям створымага веку — Лук'янычу, Настасі Іванавічы — трэба было ламалі свае звыклыя погля-ды, засвоеныя яшчэ ў той час, калі пра-ца была ганебным ярмом. Іншыя — Мар'я-на, Няша — з маленства раслі і выхоў-валіся ў свеце чыстых пачуццяў, са школьнай парты прывучаючыся глядзець на сябе, як на свядомых будучынікоў но-вага жыцця.

Апаваданне аб тым, як Няша дама-гца рекорднага ўдою малака, належыць да лепшых старонак аповесці. Пра поспех звычайнай, дасюль нікому неведмай дзячынкі даведзлася ўся краіна. Яе фота-зямлікі сталічны газеты. Убеленыя сі-зізівом акадэмікі прымаджаюць вымуцаць яе вопыт. «Іна садзела і даля карову, маленькая дзячынка ў малінавах, яг-лачкі, завушніцак; акадэмікі, гаспадарчы-кі і партыйныя работнікі сталі павяжа і глядзець, як іна доіць». Так прышла да Няшы слава. Але яна не была для яе

неспадзяванай. Пісьменніца паказвае не толькі ўрачыстасць герані, калі яе імя прагучала па ўсю краіну, яна малое буд-ні даркі, падкрэсліваючы, што слава прыходзіць услед за ўпартай напружанай працай. У тым, што старонкі, якія ра-сказваюць, як Няша корміць і поіць кароў, як яна складае радзейны чытаю-чы як назвычны твор — адна з вялікіх заслуг аўтара. Жаданы праславіць свой саўгас, Няша менш за ўсё думае аб аса-бістай славе. Яна проста хоча, каб людзі ведалі, што «сёньні така Няша, тамсама будзе камунізм, і не горш за іншых».

Пачуццё грамадскага абавязку, дзяржаў-нага адносіны да даручанай справы кі-руюць помескамі і ўчынкамі староў жан-чыны Настасі Іванавічы і малодрай на-стаўніцы Мар'яны. Пачуццё матчынай любві адступае на другі план, калі На-стася Іванавіча даведзлася, што яе сын парнушы волю калектыва. «Правільна» далі строгу вымову, — гаворыць яна. — Справядлівае. Вучыце ўсё яшчэ нашаму добру... Працаваць так, каб не было сорамна перад настаўніцамі, якія вучылі, перад сабрамі, з якімі разам ўступала ў камсабл, перад людзьмі, якія дзяржы выхаванне сваіх дзяцей, — адзінае жа-данне малодрай настаўніцы Мар'яны. Вя-лікі непакой адваджае ёю, калі яна ра-зліла вывады, што яе выхаванцы, кары-стаючыся маловапнасцю настаўніцы, неведкама завурылі буквар. Як і Няша, якая хоча, каб «сам Іосіф Вісарыяніч даведзеся пра Няшу Уласаву, дзячынку з дзельнага саўгаса, — Мар'яна ў адва-жну хвіліну звартаецца ў думках да любімага чалавека: «Таварыш Сталін! — сказала яна. — І разумею, як гэта цяжка. Але я аддам сэрца».

Адмоўным адносінамі да старшага за-ахтэжы саўгаса Ігонніківа, базітасным выкрыццём яго пісьменніца паказвае, што самі сабою, што з імі трэба вясці ба-рацьбу.

Вера Панова — выдатны знаўца дзіч-наго псіхалогіі. Лірычны гуар, якім пра-сцякнуты ўвесь твор, вельмі добра пе-радае асабістае дзічэнае свядоўча-ванне. Наўдога запамінаюцца счыны пер-шага ўрока ў школе, неважоднай ёткі, гісторыя з галкай.

Належыць адзначыць, што аповесць «Ясны бераг» не з'яўляецца новым кро-кам пісьменніцы ў параўнанні з яе ра-нейшымі творамі. Цікава намечаныя воб-разы сакратара райкома Гарэльчанкі і сакратара партарганізацыі Бекішава не раскрываю, яны застаюцца дзецьмі на заднім плане. Аповесць не мае строгай сюжэтнай будовы. Яна была-б азнача-леншай, калі-б не эскізаваць і незакон-чаныя вобразы нават галоўных герояў. Добра намаляваны ў першай палове твора вобраз Карасцялёва ў другой, дзе расказ-ваецца аб падвільна Няшы, не атрымаў далейшага развіцця. Прывабы вобраз Алмазава паказаны некалькі раздвоеным. Каб згугунаць каханне да жанчыны, з якой ён пазнаёміўся ў шпітале, Алмазаў, прыехаўшы дамоу, пачынае піць. Гэта знікае яго ў вачах чытача. Нарэшце, не-даконам аповесці з'яўляецца адсутнасць вялікіх абгугунаў, недастаткова ты-павыя людскі характары, узятых з жыцця.

Р. ШИРАБА.

Фільм пра геніяльнага рускага вынаходцу

Напярэдадні Дня радзіны на экранях рэспублікі пачаў дэманстравацца новы фільм «Аляксандр Папоў».

Гэты фільм, прадаўжаючы добрую традыцыю савецкай кінематаграфіі, зна-міць глядачоў з выдатнымі прадстаўні-цамі рускай навуцы. Пяцка пераболю-шыць ролю кіно ў гэтай высокароднай і вялікай справе. За якія-небудзь пятоў-ны дзе гадзіны мільёны савецкіх людзей рознага ўзросту развіцця і ўзросту пазнаюць праз мастацкія вобразы тое, аб чым напісаны дзесяткі навуковых кніг. Пры дапамозе кіностужкі пяцка рас-сказаць аб усёй складанасці жыцця і навуковага адкрыцця таго ці іншага вучо-нага, тым не менш кожны глядач выхадзіць з кіно з лэўным уздзеннем аб самым важным і галоўным, што даў для прагрэса айчынай навуцы гэты вучоны.

Так дзесяткі мільёнаў глядачоў па-знаёміліся з жыццём і творчасцю кары-сцяў айчынай навуцы — Паўлава, Мічурна, Пірагова. Цяпер глядаць з хваляваннем убачылі на экране вобраз геніяльнага рускага вучонага і патрыята Аляксандра Папова, які сваім адкрыццём узніў рускую навуку на дзёну галаву вышэй тагачаснай сусветнай навуцы, зрабіў вялікі падарунак чалавецтву.

Жыццё, культура і навука народаў усёго свету немагчымы ў наш час без радыё.

З'ява электрамагнітнага хваляў стала магучай сілай, рухавіч прагрэсу усёго чалавецтва. На ўдасцісках электрамаг-нітных хваляў пабудаваны навіныя мета-ды сувязі, метады лячэння, навіныя ваенна-абаронныя дасягненні. Сёння цяж-ка назваць такую галіну навуцы, якая ма-гла-б абійсціся без электрамагнітных хваляў.

І гэты найважнейшы адкрыццё рускага вучонага хапелі ў свой час прысвоіць італьянцы і спекуляцыі ад навуцы тыпу італьянца Маркони, які, наводне трагічна-га вызначэння Мендэлеева, украў ад-крыццё Папова і хапелі яго выдць за сваё. І ў час да наўдзягта часу яшчэ можна было сустрэць нізкакалоўнікаў, які, насуерак гістарычным фактам, гатовы былі ўступіць прымарыт ад-крыццё радзіме італьянскаму гандляру навукай.

Абапярочыцца на ўстаноўлены гісто-рыяй аб'ектыўныя факты, фільм выкрыв-вае буржуазных фальсіфікатараў і па-казвае, што першае слова ў гэтым ад-крыцці належыць імяна рускай навуцы. Фільм расказвае не толькі пра тое, што адкрыў, але і як ішоў да свайго ад-крыцця Папоў.

Нельга без хвалявання глядзець эпізо-

*) Сцэнарый А. Разумоўскага, рэжысё-ры Рашпорт і Эйсмонт. Выпуск студыі «Ленфільм».

ды фільма, што расказваюць, як Папоў са сваім памочнікам Рыбіншым правод-зіць вопыты перадачы сігналаў на ад-легласці. З кожным новым крокам да-следавання перад глядачом усё зрэй і ярчай адрэсываецца геніяльнае адкры-ццё, якое так магло ўзрушыць Мендэ-леева, адмірала Макарава і ўсёх прагрэ-сіўных вучоных Пецярбурга. І таму так абурэ лакейская ўгодлівасць перад заграйнай ваенна-марскога міністра, які адмовіўся счырастаць вынаходства Па-пова для рускага ваеннага флота, чакаючы пакуль заграйна ўдасканаліць «атрып-цём» Маркони. Толькі ў царскай Расіі магчыма было міжнароднаму камісанту Маркони прадаць ваенна-марскому веда-мству апаратуру, зробленую паводле схем Папова, а тое з даратой думай гатова-ва было купіць яе, калі-б сам Папоў не ўзняў голаса ў абарону прымарытэ рус-кай навуцы. Счына сутычкі Папова з Маркони прасякнута падліным пачу-ццём рускага вучонага, які абараняе рус-кую навуку ад шараданаў і камір-сантаў капіталістычнай Еўропы. Гэту сіпну нельга глядзець без адчуванага трагічнага адзіноцтва перадавых вучо-ных царскай Расіі, якія вымушаны былі ўступіць у пачынае з замежнымі прай-дасцэмі, не адчувачы за сваімі плячыма ні маральнай, ні матэрыяльнай падтрымкі ўрада. Але гэта яшчэ больш уздымае іх у вачах нашых сучаснікаў, яшчэ больш наўдзяе нашы сэрцы гор-дасцю за савецкі ўрад, за партыю і на-род, які высока ўзнаі адчыну наву-ку, адсталы і адстаіваюць яе частата ад тылога дхання капіталістычнай на-вуцы.

Перамога ў гэтым падымку засталася за Паповым. Глевам гучаць яго словы ў адказ Маркони, які прапанаваў Папову супрацоўніцтва ў імя далейшага разві-цця навуцы:

«— Не смеіце гаварыць аб навуцы. Вы бачыце ў ёй толькі сродак для па-жыцця. Вы босарамна прысвоілі чужое вынаходства і гандлюеце ім. Ну, што-ж! Відць, гэта і ёсць ваша прызначне, а навука, міласцівы гаспадар, не шырма для гандлёвых дзелак...».

Шырмай для гандлёвай дзелкі Марко-ні хапелі зрабіць ваенна-марское веда-мства, але толькі вышадка прымуціў галоўны штаб адміралства звярнуцца да Папова за дапамогай. На камні вострава Гюланд сеў рускі карабель, і неабходна было наладзіць сувязь з во-стравам Котка. Ні аб якой іншай сувязі, арама радзі, нельга было думаць. Па-поў са сваім асістэнтам Рыбіншым упер-шыню, у складных і цяжкіх умовах, даводзіць неацымітую практычную кары-сць свайго вынаходства для марскоў службы. Нельга было не лічыцца з ад-крыццём Папова, і яго стала тэмай

фільма. Яго традыцыйна пачынаць тэма сцэнарый і фільма з малодрай героі, калі ён толькі пачынае сваястай жыццёвы шлях. Тут абавязкова бярэ пачатак і лі-рычная тэма героя: любімая жанчына становіцца яго жонкай і далей прэсуты-чае да канца фільма, не ўносячы ў яго нічога істотнага. Так напісаны сцэнарый «Мічурны», «Іван Паўлаў», так напісаны і «Аляксандр Папоў». Больш цікавай у гэтым плане напісаны сцэнарый «Ін Радзіце». Лірычная тэма гэтага фільма арганічна спалучаецца з галоўнай яго тэмай.

Аляксандр Папоў жаніцца ў самым пачатку сцэнарый, і ўсё сямейнае жыц-цё яго далей толькі запэўнае пераходы ад аднаго этапа біяграфіі да другога.

Гэта — тая дэспная традыцыянасць, якая ўласціва многім фільмам біяграфі-чнага жанра. Не ўтрымаўся сцэнарый і ад спакую назаўваць першы гледаць (ўстаноўка матчы для антона на во-страве Котка). Зусім непатрабнай асцяглае прыкраса эквілібрыста матросаў на маце, якая атрымала ўстаўным нумар-ам і толькі замаруджае развіццё жад-дэй фільма.

У гэтым-жа сцэнарый пабудова фільма і сам фільм з'яўляюцца змяч-ка і прышчыноўнай удачай савецкай кіне-матаграфіі.

К. ГУБАРЭВІЧ.

С. ВАСІЛЕНАК

Традыцыі Някрасава ў творчасці Ф. Багушэвіча

Францішак Багушэвіч, як паэт і мыс-ліцель сфармаваўся ў 60—70 гады мі-нулага стагоддзя пад уплывам рускіх рэвалюцыйных дэмакратаў. Гэта быў час, калі рэвалюцыйная барацьба сяліства і нацыянальна-вызваленчы рух народаў Расіі (у тым ліку і Беларусі) усё больш і больш умацаваліся пад уплывам рэвалю-цыйнага руху рускага пролетарыята. У гэты перыяд, як увазваў Ленін, цэнтр сусветнага рэвалюцыйнага руху пера-ціскаў у Расію.

Рэвалюцыйная думка Расіі знаходзіць сваё глыбокае і разнабаковае адлюстра-ванне ў перадавой навуцы і мастацтве рускага і іншых народаў Расіі. У гэты час з вядзёрнай сілай адбіўся ўплыў рускіх рэвалюцыйных дэмакратаў на гра-мадскі і культурны прагрэс народаў Расіі і многіх іншых народаў свету.

У другой палове XIX стагоддзя Бе-ларусь усё шчыльней і шчыльней звязва-лася з агульнай, палітычнай і куль-турнай развіццём Расіі. Калі царызм імкнуўся задушыць кожную праву ма-ладой культуры беларускага народа, дык рускія рэвалюцыйныя дэмакраты пер-шымі ўзнялі голаса ў абарону сацыяльнай і нацыянальнай свабоды беларускага на-рода. Дабралюбу ў 1860 годзе, выступ-ляючы супраць раснаўскаданай думкі, нібыта беларускі народ настолькі адстаў у сваім духоўным развіцці, што яму не-патраба ніякай нацыянальнай свабоды, пісаў: «Адзіна беларускага селяніна справа даўно вышаняна: забыты качачо-ва, тае што нават пазабавіўся ўжыва-на чалавечых адольнасцей. Не ведаем, у якой ступені з'яўляецца фальшывым гэ-

тае меркаванне, таму што не вывучалі спецыяльна беларускага краю; але па-верыць яму, вядома, не можам. Цялы край тае вось узалі ды і забілі, — як-бы не так!.. Ва ўсімкім выпадку, п'я-танне аб характэрнасці беларусаў па-вінна быць скоро растлумачана працамі мастоўных пісьменнікаў. Паглядзім, што яшчэ скажучы самі беларусы».

Праз некалькі год беларускі народ сказаў сваё слова пра сабе уснамі свай-го рэвалюцыйна-дэмакратычнага паэта Францішка Багушэвіча.

Вялікі паэт рэвалюцыйнай дэмакратыі Някрасаў тамсама шмат увазі аддаваў беларускаму народу, выказваючы прак-тэс супраць нечалавечай эксплуатацыі і прыгнечання беларускага сяліства. У паэме «Чыгунка» ён намаляваў вобраз прыгнечанага і бясспраўнага беларускага селяніна:

Выдзі, стонт, імажоден ліхорадзю,
Высокорослый большой белорус.
Губы бескровные, веки упавшие,
Язы в тоших руках;
Вечно в воде по колени стоявшие,
Ноги опухли; колтун в волосах.
Ямоу грудь, что на заступ старательно
Изо дня в день вытекала весь век...
Някрасаў бачыў прычыны цяжкага становішча, нечалавечай эксплуатацыі і прыгнечання беларускага сяліства.

родных твораў Някрасава, бацькоўскія клопаты аб Беларусі зрабілі яго любімым пісьменнікам беларускага народа і на-стаўнікам амаль усіх выдатных рэволю-цыйна-дэмакратычных паэтаў Беларусі. Над ідэйным уплывам Някрасава творца сфармаваліся і развіваліся Ф. Багушэвіч і Я. Лучына; вядомыя ідэйны і мастац-кі ўплыў зрабіў Някрасаў на творчасць Цёткі, Вагдановіча і, у асабіласці, на народных беларускіх паэтаў Янку Купалу і Яўба Коласа.

Паводле сваіх грамадскіх і эстэтыч-ных поглядаў Багушэвіч з'яўляецца прадстаўніком рэвалюцыйна-дэмакратыч-нага рэалістычнага напрамку ў беларус-кай літаратуры. Ён, паслядоўні Някрасава, першы ў беларускй літаратуры набыўшы поўна і глыбока выказаў са-цыяльныя і нацыянальныя патрабаванні беларускага народа. У сваіх творах Багушэвіч называе сябе слугой народа. Мету свайго жыцця ён бачыць у слу-жэнні працоўным.

Вучачыся ў свайго геніяльнага на-стаўніка Някрасава, Багушэвіч быў паэ-там не толькі «сворбі народнай», але і «мэсты народнай», песняром рэвалюцый-най барацьбы народа.

Паззія Багушэвіча і па зместу і па форме — глыбоканародная.

Героі Багушэвіча напамінаюць героі Някрасава. Гэта людзі працы, якія, ствар-яючы гэе бачаці на зямлі, самі жы-вуч у галечы і бясспраці.

У вершы «Дурны мужык, як варона» паэт называе мужыкоў дурнымі за тое, што яны пакарыва прапучо на паю, у той час, як у саміх нават пры дажжых «няма хлеба ні асміны», а на ка-ляды «мужыкі мяжыны радзі».

Рукамі гэтых людзей пабудаваны гара-ды, чыгункі, але вылікам іх працы ка-рыстаюцца не яны, а багатны:

Усе з мужыцкай цяжкай працы,
Усе едуче у палацы;
У мужыка-ж няма білета.
Ці-ж не дурны ён за гэта?

Малючы жыццё, глыбокарадыстычнай варціны цяжкага жыцця беларускага сяліства ва ўмовах царскай рэчаіснасці, Багушэвіч раскрываў і паказваў прычы-ны гэтага народнага гора. У вершы «Не ўсім адна смерць» паказваецца віноўні-кнчыця селян — пан-самадур. Толькі ўсім адна смерць паказваецца віноўні-кнчыця селян — пан-самадур. Толькі ўсім адна смерць паказваецца віноўні-кнчыця селян — пан-самадур. Толькі ўсім адна смерць паказваецца віноўні-кнчыця селян — пан-самадур.

Багушэвіч выкрываў сапраўдны сэнс рэформы 1861 года, паказваючы, што «пар-бандэжа» ашукваў народ, што пасля адмены прыгоннага права стала жыць не лепш, а горш, і што паранейшаму праўду на свеце няма. У невялікім вершываным апаваданні «Як праўду шукаюць» паэт выкрывае царызм і багачеў, якія для абароны свайго несправядліваў узды

Судоў парабілі, начальстваў ці мала;
Пасрэднікі і воласці, сіод і сянаты;
Присутствы і вокруг, управы, палаты;
А найбольш міравых, участковых і з'ездаў,
Што ў полі каменя, што гвездаў.

Над лярэм Багушэвіча царская Расія ўстае, як страшная турма вярдаў. У паэме «Белска будзе» ён паказвае самавольства і незаконны ўчынкы царскіх чыноўнікаў, якія трымаюць у турмах невінаватых людзей. Паэма «У астрозе» з'яўляецца вострым палітычным памфле-там на царскую Расію, на яе «законны», якія з дня на дзень нараджалі атчын-ствы, беспаскарнае самавольства чыноў-нікаў, а жыццё працоўных ператваралі ў ватару.

Вялікасна крытыкуючы віноўнікаў сацыяльнага зла, Багушэвіч раскрывае змрочную карціну нацыянальнага пры-гнечання Беларусі. Як у сапраўднага дэ-макратычнага паэта, у Багушэвіча на-

Майстра мастацкага слова Д. Н. Жураў-лёў будзе чытаць творы Пушкіна, Чахава, Тургенева, Т. Талстога і Маякоўскага.

На гастролі ў БССР тамсама прыедуць вядомы іспанскі спявак Фернандо Кардо-на, Варонежскі рускі народны хор, трыё баяністаў у складзе артыстаў Кузнцова, Папова і Данаілава, аркестр народных інструментаў на чале з заслужаным ар-тыстам РСФСР Осіпавым.

У літаратурным музеі Янкi Купалы

28-га мая спшўізецца 45 год з дня нарадкавання ў газеце «Северо-западный край» верша Янкi Купалы «Мужык». Рукапіс твора, з якім паэт упершыню выступіў у друку, цяпер захоўваецца ў музеі. Інстытут літаратуры, мовы і ма-стацтва Акадэміі навук БССР разам з музеем з аднаку гэтай даты мржучыць правесці кулацкія чытанні срод пісьменнікаў, студэнтаў і працоўных нашай рэспублікі.

Музей спончўіць падрыхтоўку да друку вялікага літаратурна-мастацкага плаката, у якім адлюстроўваецца творчы шлях Янкi Купалы ў насяляючых чынах перыяд.

тычных прыёмаў, іх мовы. Багушэвіч першы ў беларускай літаратуры наваў барацьбу за збліжэнне літаратуры з на-роднай творчасцю і дамогся ў гэтай га-ліне вялікіх поспехаў.

Аднак паэт недастаткова глыбока ра-зумеў класовую прыроду беларускай на-цыянальнасці. Ён памылкова таўталі і мінулае Беларусі, счыражачы ў прамо-вае да зборніка вершаў «Духа белару-скага», што Беларусь нібыта добраахвотна аддана за Літвы і жыла ў «спрыно-не Літвы, як то зерне ў гарэс», у той час, як на самай справе Літва слай захпала Беларусі, і літоўскія феадалы прыгнечалі беларускі народ, перашпа-джаючы яго нацыянальнаму развіццю.

Апаваданне на сяліства, паэт не мог да канца вырашыць усіх тых вялікіх грамадскіх пытанняў, якія ставіліся са-мім жыццём. Слабыя бакі ў творчасці Багушэвіча тлумачыцца не толькі абме-жаванасцю светапогляду паэта, але і слабым разві

НА РАДЗІМЕ ПАЭТА

Фальварак Кушляны, дзе жыў Ф. Багушэвіч, знаходзіцца ў Смагонскім раёне, у прыгожым мясцовасці. Раўчуні і нізкія зямлячкі невысокай лясістай ўзгорскай. У прамянях высювага сонца відаць сярэбрыстыя рэчкі.

На адным з узгоркаў высіда аднапавярховы драўляны дом, пакрыты гонтам. Над гэтым дахам нарастаў Францішак Багушэвіч. Памяць аб паэту жыве ў кожным кутку старога дома. Сюды прызджаў ён кожнае лета з Вілыні. У гэтым доме, які перайшоў да яго ў спадчыну ад бацькоў, Багушэвіч пражыў бязьлічэнна апошнія пяць-шэсць год свайго жыцця. Тут ён і памёр.

У цэнтральным, самым вялікім і прасторным пакоі, быў габілет Багушэвіча. Асюль з шырокага акна відны маяўнічныя валоціцы Кушлян. Хваліліся разбітаюцца ўніз узгоркі, палі, сады і пералескі, якія аднавоўца ў далечыні з сінім бескрайнім небаскідам. У гэтым пакоі паэт працаваў, тут была напісана большая частка яго твораў.

У габілете знаходзілася і бібліятэка. Старыя людзі кажуць, што калі Ф. Багушэвіч пераязджаў у Кушляны з Вілыні, даве вядзікі паравозныя падымы ледзь дадагнугі да большай стаянкі яго кнігі.

Дом Багушэвіча — стары і трымаў, але знаходзіцца ён без догляду і патрабуе рэстаўрацыі. Для таго, каб захавалі ад разбурэння гэты будынак, які мае вялікую культурна-гістарычную каштоўнасць, неабходна прывесці яго ў парадак, узняць над ахову мясцовых улад і заказсервіраваць, пакуль не будзе ў ім створаны літаратурны музей.

Памяць аб Францішку Багушэвічу жыве сярод мясцовага насельніцтва. Творы яго ведаюць і старыя і малыя, іх нават спяваюць. Успаміны пра паэта можна пацудзіць ледзь не ў кожнай хале. Многія селяне ведаюць Багушэвіча па расказах бацькоў. Тут можна яшчэ знайсці і старых людзей, якія асабіста ведалі і добра памітавалі паэта. Мне давялося гуарыць з мясцовым жыхаром Станіславам Канстанцінавічам Альхімовічам, які жыве ў суседнім доме. Гэтаму сучасніку і суседу паэта было 28 год, калі Багушэвіч памёр. Ён добра ведаў і самога паэта і яго бацьку, Гуртка з Альхімовічам запісана мною амаль даслоўна. Вось некалькі радкоў з таго, што наведзімі старэй:

«Францішка Багушэвіча я добра ведаю і помню. Ён нават помню добра і Казіміра Багушэвіча, бацьку песьняра. Быў старэй Багушэвіч вышэй за мяне і за бацьку. Ён быў добра ведаў і самога паэта і яго бацьку, Гуртка з Альхімовічам запісана мною амаль даслоўна. Вось некалькі радкоў з таго, што наведзімі старэй:

«Францішка Багушэвіча я добра ведаю і помню. Ён нават помню добра і Казіміра Багушэвіча, бацьку песьняра. Быў старэй Багушэвіч вышэй за мяне і за бацьку. Ён быў добра ведаў і самога паэта і яго бацьку, Гуртка з Альхімовічам запісана мною амаль даслоўна. Вось некалькі радкоў з таго, што наведзімі старэй:

«Францішка Багушэвіча я добра ведаю і помню. Ён нават помню добра і Казіміра Багушэвіча, бацьку песьняра. Быў старэй Багушэвіч вышэй за мяне і за бацьку. Ён быў добра ведаў і самога паэта і яго бацьку, Гуртка з Альхімовічам запісана мною амаль даслоўна. Вось некалькі радкоў з таго, што наведзімі старэй:

«Францішка Багушэвіча я добра ведаю і помню. Ён нават помню добра і Казіміра Багушэвіча, бацьку песьняра. Быў старэй Багушэвіч вышэй за мяне і за бацьку. Ён быў добра ведаў і самога паэта і яго бацьку, Гуртка з Альхімовічам запісана мною амаль даслоўна. Вось некалькі радкоў з таго, што наведзімі старэй:

данамагаў простым людзям у судовых справах. За тое людзі яго нарта шанаважалі. На валоціцах Кушлян Францішак хадзіў заўсёды з паперай і алоўкам, гутарыў з селянамі і заўсёгдаў кожнае трынае слова. Калі селянін скардзіў перад ім шапку, ён гневаўся і казаў: «Шапку перад мной не скардзі. Я такі самы чалавек, як і ты». Уся суседняя пляхля яго не любіла, лічыла дзівак. Ён нават з самымі графам Чапскім гаварыў па-беларуску. Граф яму казаў па-польску, а Францішак адказваў па-беларуску. Францішак амажэй не цікавіўся і гаспадаркай займацца не любіў. Зямлю ён здаваў у арэнду, бедным селянам даваў карыстацца сваёй зямлёй бясцэльна. Сяляне яго любілі і паважалі, як заступніка за проты народ... Быў ён разумны чалавек, глядзёў наперад. Не любіў, калі губіць лес. «Шапуйце лес, — казаў ён селянам. — Ты зрабі сабе лешы хату з сухіх сучкаў ды з гіпсы, а лесу не крапі, бо лясны тваім сынам і ўнукам спатрабацца». Перад смерцю ён прасіў, каб на вялікім камяні ў лесе, дзе ён любіў гуляць, выбілі надпіс. Пасля яго смерці жонка загадала зрабіць на камяні, як ён хадзіў, надпіс: «Памяць Мацея Бурачка...».

Францішак Багушэвіч быў высокага росту, хударлявы, але не вельмі дужы, хвараўніты... У касцяў хадзіць не любіў. Казаў: «Лешы зрабіць добры ўчынак і не хадзіць у касцёл, чым хадзіць на споведзь ды крэсці».

З расказаў старых селян паўстае прывабнае зблічка паэта-дэмакрата, заступніка за бедных і простых людзей. Францішак Багушэвіч быў у Вілыні вядомым адвакатам, спецыялістам па пытаннях зямельнай уласнасці. Проты чалавек заўсёды знаходзіў у яго добрую параду і падтрыманне ў судовых справах. Да гэтага часу помняць у валоціцах Кушлян і Жупран пра судовы працэс сялян ляхі вёсак — Гарвінчыны, Алізова, Гузіяныты, Кудавічы, Яравічы, Стрышны — супраць графа Чапскага. Багушэвіч узяўся вёсці гэты працэс і выйграў яго, нягледзячы на высокую становішча і ўплывоваы сувязь буйнага магната, нягледзячы на ўмовы таго часу. Кажуць, што граф Чапскі паслаў Багушэвічу падарункі на кватэру, каб схіліць яго на свой бок, але непадокуны абаронца кожны раз адсялаў іх назад. Нарэшце, граф Чапскі сам прыехаў да яго для перагавораў, але Багушэвіч не прыняў графа, загадзіўшы вэзацца, што яго няма ў доме. За гэты

Студэнты настаўніцкага інстытута і вучні мясцовай самагодзі ачысцілі магілу паэта, усклалі вянкi і паставілі часовы драўляны абеліск з надпісам: «Ф. Багушэвіч (Мацея Бурачка) 1840—1900».

У Жупранах створаны надыўна калгас, якому па адзінадушнаму жадаючы саянны прысвоена імя паэта.

Наспела пытанне аб арганізацыі ў Кушлянах, у доме Багушэвіча, літаратурнага музея з бібліятэкай і чытальняй пры ім. Гэта будзе найлепшым ушанаваннем памяці выдатнага беларускага паэта-дэмакрата, які шчыра любіў свой народ і сумленна служыў яму.

Віт. ВОЛЬСКИ.

Дом Ф. Багушэвіча ў Кушлянах

працэс, які Багушэвіч выйграў і які каштаваў яму шмат часу, намаганняў і настойлівай працы, ён не ўзяў з сялян платы.

Жыўных сведкаў, сучаснікаў і знаёмых Ф. Багушэвіча засталася мала. Большасць іх змяніла са з кожным годам. Таму неабходна ў бліжэйшы час, неадкладна заісаць усё, што яны могуць наведзіць пра паэта.

Карысна ў ініцыятыву працяві ў гэтых адносінах Маладзечанскі настаўніцкі інстытут. Кафедра літаратуры Інстытута правяла ў Кушлянах і Жупранах вялікую навуковую сесію, прысвечаную 50-годдзю з дня смерці Ф. Багушэвіча. У памяшканні мясцовай школы былі прачытаны даклады пра жыццё і творчасць паэта. Сяляне, якія асабіста ведалі Ф. Багушэвіча, выступілі з успамінамі аб ім, чыталі яго вершы. Загадчык кафедры літаратуры І. Бас і ст. выкладчык Н. Ермаловіч заісаці са слоў селян цікавыя весткі аб Багушэвічу.

У некалькіх кіламетрах ад Кушлян знаходзіцца мястэчка Жупраны, Ашмянскага раёна. На базарным месцы ў мястэчку ляжыць камень. Паводле падання, якое існуе сярод мясцовага насельніцтва, з гэтага камяня зварыўся Францішак Багушэвіч да народа ў часы паўстання 1863 года. У Жупранах ён часта бываў, заходзіў да знаёмых жыхароў, гутарыў з селянамі суседніх вёсак. Тут завадала магіла паэта. На ўзгорку над калянамі, сярод густых зялёных кустоў, атарожана чыгуначным лапшотам на гранітных слупках месца самайнага пахавання Багушэвічаў. Побач з Францішкам Багушэвічам ляжыць бацька яго Казімір, брат Уладзіслава, сын Тамаша.

У сувязі з юбілеем А. В. Суворова за апошні час значна павялічылася колькасць наведзіцкаў. Сярод іх — студэнты, вучні, калгаснікі і селяне Брэсцкай вобласці.

Да 150-годдзя з дня смерці А. В. Суворова

Працоўныя рэспублікі рыхтуюцца шырока адзначаць 150-годдзе з дня смерці А. В. Суворова.

Сотні лектараў і дакладчыкаў чытаюць лекцыі і даклады аб жыцці і дзейнасці выдатнага рускага палкаводца.

У Мінскім Доме партыйнай асветы працягваюць інструкцыйнае лекцыя на тэму: «А. В. Суворав — вялікі рускі палкаводзец».

У Акруговым Доме афіцэраў імя маршала Савецкага Саюза К. Варашылава адкрыта выстаўка, прысвечаная жыццю і дзейнасці Суворова. Такія-ж выстаўкі рыхтуюцца ў бібліятэках імя Горкага і імя Пушкіна.

У дні юбілеяў у Акруговым Доме афіцэраў адбудзецца тэматычны канцэрт, прысвечаны А. В. Сувораву, і кінолекцыя: «А. В. Суворав — вялікі рускі палкаводзец».

Дом афіцэраў аказвае вялікую дапамогу Кобрынскаму ваенна-гістарычнаму музею імя Суворова, накіраваўшы туды вялікую колькасць вэаных экспанатаў.

Да 150-годдзя з дня смерці вялікага рускага палкаводца А. В. Суворова Кобрынскі ваенна-гістарычны музей імя Суворова праводзіць дзейную папулярную імя Пушкіна.

У дні юбілеяў у Акруговым Доме афіцэраў адбудзецца тэматычны канцэрт, прысвечаны А. В. Сувораву, і кінолекцыя: «А. В. Суворав — вялікі рускі палкаводзец».

Дом афіцэраў аказвае вялікую дапамогу Кобрынскаму ваенна-гістарычнаму музею імя Суворова, накіраваўшы туды вялікую колькасць вэаных экспанатаў.

У сувязі з юбілеем А. В. Суворова за апошні час значна павялічылася колькасць наведзіцкаў. Сярод іх — студэнты, вучні, калгаснікі і селяне Брэсцкай вобласці.

Ліст у рэдакцыю

ЧАКАЕМ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА

Добрую справу робяць вядучыя тэатры рэспублікі, калі заімаюць гледачоў абласных цэнтраў са сваімі творчымі дасягненнямі. Тэатр імя Янкі Купалы наведзіць за апошні час шмат гледачоў, у тым ліку і наш абласны цэнтр — Баранавічы. Спектаклі тэатра карыстаюцца вялікім поспехам.

Цяпер у адрамантаваным будынку абласнога драматычнага тэатра ёсць усё магчыма для прыёму сталічных мастацкіх калектываў. З дня вызвалення абласнога цэнтра ад фашысцкіх захопнікаў працоўныя нашага горада яшчэ ні разу не мелі магчымасці паслухаць оперу. Беларускі Дзяржаўны тэатр оперы і балета павінен будзе пазнаміць нашага слухача са сваімі спектаклямі. Мы не прэтандуем на вялікія пастапоўкі, але спектаклі, якія ён магчыма паслухаць гледачы іншых гарадоў, куды выязджаў тэатр, могуць быць з поспехам пастаўлены і на нашай сцэне.

З вялікай нецярпліваасцю чакаем прыезду калектыва тэатра оперы і балета ў Баранавічы.

В. Трусевіч, урач; Е. Фёдарав, начальнік абласнога адзела кінофікацыі; А. Грыгор'ева, настаўніца 2-й чыгуначнай школы; Хазан, супрацоўнік абласной газеты «Чырвоны звязда».

Сход сенцыі драматургаў

Адбыўся сход сенцыі драматургаў, на якім са справаздачай аб рабоце бюро сенцыі за апошнія два гады выступіў К. Крапіва. Далейшы адзначыў, што сенцыя займаецца вялікаю абмеркаваннем новых твораў і кансультацый маладых аўтараў. Бюро не аддавала ніякай увагі тэатрычным пытанням драматургіі, не дамагалася пастапоўкі на сцэне п'ес, якія былі ўхвалены ў выніку абмеркавання, не ўдзельнічала ў калектывным праглядзе спектакляў нашых тэатраў.

Па справаздачы выступілі І. Гурскі, В. Вітка, М. Клімковіч, Ул. Няфёд. Яны крытыкавалі недахопы работы бюро сенцыі, асабліва рэзка крытыкавалі кіраўніцтва па справах мастацтва і яго тэатральны аддзел за адсутнасць сапраўднай творчай сувязі з беларускімі драматургамі, за абмяжавасць да сцэнічнага ўвасаблення п'ес.

І. Гурскі лічыць галоўным недапам у рабоце сенцыі тое, што яна не цікавілася далейшым лёсам п'ес, якія абмярковаваліся.

Тэатр імя Янкі Купалы, — сказаў І. Гурскі, — праўляе неадарваўнаму пасіўнасці ў працы над п'есамі «Святло з усходу» П. Глебкі, «Кветка Цянь-Шаня»

і іншымі. Тавое-ж прыблізна становішча і ў абласных тэатрах.

В. Вітка адзначыў суў'язны характар абмеркавання новых твораў па сенцыі, каардынацыя драматургаў заўваг, якія яны атрымліваюць на творчых сходах. Ён адзначыў безадказна адносіны Дома народнай творчасці да якасці аднававаў п'ес і раскрытыкаваў антымастацкую, палітычна-блытаную п'есу Я. Іфравыча «Перадавая ферма», якая распаўсюджваецца ў самадзейных гуртках.

Ул. Няфёд прапанаваў канцэнтравалі ў драмсэнтры пераклады п'ес на беларускую мову ў мэтах палепшання якасці гэтых перакладаў, больш цікавіцца працай кожнага драматурга пасобку.

Пра неабходнасць лепшай арганізацыі абмеркавання новых твораў у сенцыі зрабіў рад заўваг Я. Рамановіч. Ён сказаў, што неабходна загадаць раздзяль п'есы для азнамянення членаў сенцыі і падрыхтаваць уступны даклад па кожнаму твору.

М. Клімковіч, адзначыўшы слабую работу мінскага складу бюро, сшыўшы на мерах палепшання яго дзейнасці.

На сходзе абрана новае бюро сенцыі драматургаў у наступным складзе: В. Вітка (старшыня бюро), К. Крапіва, М. Клімковіч, В. Палескі і Ул. Няфёд.

У абмеркаванні п'ес прынялі ўдзел: К. Крапіва, К. Губаравіч, А. Агрончанка, І. Гурскі, М. Горнаў, К. Саннікаў, Ул. Няфёд, А. Кучар і В. Вітка.

Удзельнікі абмеркавання зрабілі рад крытычных заўваг да твора.

Абмеркаванне п'есы В. Палескага „Калі зацвітаюць сады“

Гэтымі днямі адбылося абмеркаванне новай п'есы В. Палескага «Калі зацвітаюць сады», якая прысвечана калектывізацыі сельскай гаспадаркі ў захадных абласцях БССР. У п'есе востра выкрываецца рэакцыйная роля Ватыкана і яго слугак — агентаў анга-амерыканскага імперыялізма.

У абмеркаванні п'есы прынялі ўдзел: К. Крапіва, К. Губаравіч, А. Агрончанка, І. Гурскі, М. Горнаў, К. Саннікаў, Ул. Няфёд, А. Кучар і В. Вітка.

Удзельнікі абмеркавання зрабілі рад крытычных заўваг да твора.

Воджкі нашых чытачоў

„Мастацкае выхаванне ў школе“

Артыкул Г. Цітовіча «Мастацкае выхаванне ў школе» закранае вельмі важнае пытанне. Сапраўды, музычнае выхаванне ў многіх школах пастаўлена неадарваўна. Вучні, якія заканчваюць сярэднюю школу і атрымліваюць атэстат сталіцы, маюць не поўнае ўяўленне аб карысці рускай музычнай школы, не гаворачы ўжо аб пытаннях развіцця савецкай музыкі і аб яе віднейшых прадстаўніках.

А хто, як не школа павіна выхоўваць любоў да музыкі, павіна навучыць разумець і цаніць музыку, разбірацца ў ёй?

З усіх школ Магілёва толькі ў двух ёсць харавыя гурткі, якімі кіруюць студэнты музычнага вучылішча.

Трэба яшчэ закрануць пытанне аб ахо-

ве дзіцячага голаса. Сярод нашых школьнікаў ёсць шмат дзяцей, у якіх ёсць добрыя галасы, але хто аберагае гэтыя галасы? Сачыць за дзіцячымі галасам, берачы яго можа толькі настаўнік, які ведае і рэпертуар, і ўзроставыя асаблівасці дзяцей, і дыпазон іх голаса. А такіх настаўнікаў, на жаль, яшчэ мала. Мне здаецца, што арганізацыя музычнага педагогічнага факультэта і адкрыццё музычнага педагогічнага вучылішча неабходна, таму што педагогічны кадры для школ, педвучылішчаў і педінстытутаў бедныя.

С. ГУРЭВІЧ,
настаўніца Магілёўскага музычнага вучылішча.

Казка на сцэне

(Прэм'ера спектакля „Цудоўны скарб“ у тэатры імя Я. Купалы)

Барацьба працоўных за сваё шчасце і вызваленне ад сацыяльнай несправядлівасці — важнейшая і любімая тема народнага эпасу.

Гэтая тема даволі цікава раскрыта ў п'есе-казцы «Цудоўны скарб» П. Малайраўскага, сюжэт якой узяты з буратмангольскага эпасу. Нядаўна тэатр імя Я. Купалы паказаў прэм'еру гэтай п'есы (настаўнік І. Рахленкі).

дачы гэтым гаршчком, бедства можа зваліцца ад залежнасці Галсана. Баір гатовы ахвяраваць жыццём, каб дапамагчы беднаму. Ён смела адраўваецца ў рызкоўны шлях шукаць гэты цудоўны гаршчок.

Баір шчыра і гарача любіць свой народ і гатовы ўсё зрабіць дзеля яго шчасця.

У народна-эпічным характары вырасціў вобраз беднага Царана арт. Ул. Дзялзюшка. Яго Царан — абагулены тып простага чалавека з народа. Яны розум, мудры гумар, задушлінасць і вялікая любоў да людзей працоўных — усё гэта ўдаюся выявіць арт. Ул. Дзялзюшка ў вобразе Царана.

У спектаклі шмат рамантыкі, здаровага жыццесцяраждальнага пафосу, які добра падкрэслівае жаданне буратмангольскага народа да свабоднай працы і шчасця. Але на шляху да шчасця сталі феадалы, прадажныя судзі, якія абаранялі інтарэсы феадалаў.

Народ супраўшляецца свавольству суровага феадала Галсана. Па яго загаду слугі б'юць пастуха Баіра за тое, што ён патрабаваў свайго заробак. На працягу трох год парабкаваў Баір у Галсана і нічога не атрымаў за сваю працу. Народ ненавідзіць тырана. У вострай і напружанай барацьбе народ перамагае яго і радасна святкуе сваю перамогу.

Пастапоўны калектыв зрабіў добры, цікавы спектакль. Нягледзячы на казачны і фантастычнасць асобных сітуацый п'есы, спектакль гучыць рэалістычна і жыва.

Вялікі майстра актёрскага пераўвасаблення нар. арт. БССР Ул. Уладзімірскі стварыў яркі запамінальны вобраз феадала Галсана. Актар таленавіта выявіў усё дэталі вобраза і асабліва ярка падкрэсіў поўную амаральнасць, бізмажную прагу да грошай, нявыясненасць да народа. Вобраз атрымаўся поўным і актёрскі закончаным.

Сонечнай маладосцю і энэргіяй папоўніў вобраз пастуха арт. І. Шацка. Баір у выкананні І. Шацка шчыры і непасрэды. Гневам і нявыясненасцю да Галсана гучыць яго словы. А калі яго поўжыюга знаходзіць стары пастух, Баір поўны ўдзячнасці да яго. Ён яшчэ не ведае добра, у каго трэба шукаць абарону ад прыгнёту феадалаў. Мудры стары кажа яго да барацьбы: «Людзі, у якіх гарачае сэрца і моцныя рукі, абароняцца самі і абароняць другіх... Галсан аліян, а яго ненавідзіць увесь свет... Стары расказвае Баіру аб цудоўным гаршчкі, у якім падрываецца фе, што ў яго трыццаць. Валю-

Роля Янкімы найбольш удала ў артыстыкі В. Дакальскай.

Багатая нюансамі ігра арт. І. Рэжэвіч, якая выконвае ролю жонкі Галсана. Артыстка стварыла вобраз прыёмамі спалучэння яркіх і шматлікіх малюнкаў з даволі тонкай нюансировай асобнасцю дэталей.

Ігра актараў Г. Грыгоніса, Ф. Шапко і іншых талента адвадае ўзроўню ўсяго актёрскага ансамбля.

Вялікае азначэнне ў спектаклі маюць декарацыі. І тут хочацца асабліва адзначыць удаае афармленне спектакля мастаком П. Масленніковым. Афармленне маляўнічае, яго стварэе ўражанне прыгожых пейзажаў і шырокіх прастораў.

Арганічна звязана са сцэнічным дзеяннем і музыка, напісаная да спектакля кампазітарам Я. Пякоўкім.

У спектаклі яшчэ недакладна вырашаны асобныя пастапоўныя дэталі казачна-фантастычнага характара, і яны часам замаруджаваюць дзеянне, робяць некаторыя эпізоды залішне пэжлікімі.

Тым не менш, спектакль у цэлым атрымаўся цікавым.

«Цудоўны скарб» — першы дзіцячы спектакль у тэатры імя Янкі Купалы за апошні час. Добра было-б прадвоўжыць гэты пачатак і ў далейшым і стварыць сталы рэпертуар для юных гледачоў.

Сонечнай маладосцю і энэргіяй папоўніў вобраз пастуха арт. І. Шацка. Баір у выкананні І. Шацка шчыры і непасрэды. Гневам і нявыясненасцю да Галсана гучыць яго словы. А калі яго поўжыюга знаходзіць стары пастух, Баір поўны ўдзячнасці да яго. Ён яшчэ не ведае добра, у каго трэба шукаць абарону ад прыгнёту феадалаў. Мудры стары кажа яго да барацьбы: «Людзі, у якіх гарачае сэрца і моцныя рукі, абароняцца самі і абароняць другіх... Галсан аліян, а яго ненавідзіць увесь свет... Стары расказвае Баіру аб цудоўным гаршчкі, у якім падрываецца фе, што ў яго трыццаць. Валю-

Галоўны рэдактар М. ГОРЦАУ.
Рэдакцыя: М. БЛІСЦІНАУ, В. ВІТКА — нам. галоўнага рэдактара, М. КАЦАР, П. ПАДКАВІРАУ, П. ПАЛАНЧАНКА, М. ПАСЛЯДОВІЧ, Я. РАМАНОВІЧ, К. САННІКАУ.

Уважана тут у першую чаргу рэжысура, якая не працуе над культурнай сцэнічнай мовы, не патрабуе ад актараў дасканалы валодання ролнай мовы.

Дырэктар тэатра Ул. Стэльмах надаў на стэронах «Літаратуры і мастацтва» крытыкаваў Гродзенскі абласны драматычны тэатр за нехайны адносі-

Уважана тут у першую чаргу рэжысура, якая не працуе над культурнай сцэнічнай мовы, не патрабуе ад актараў дасканалы валодання ролнай мовы.

Дырэктар тэатра Ул. Стэльмах надаў на стэронах «Літаратуры і мастацтва» крытыкаваў Гродзенскі абласны драматычны тэатр за нехайны адносі-

Уважана тут у першую чаргу рэжысура, якая не працуе над культурнай сцэнічнай мовы, не патрабуе ад актараў дасканалы валодання ролнай мовы.

Дырэктар тэатра Ул. Стэльмах надаў на стэронах «Літаратуры і мастацтва» крытыкаваў Гродзенскі абласны драматычны тэатр за нехайны адносі-

Уважана тут у першую чаргу рэжысура, якая не працуе над культурнай сцэнічнай мовы, не патрабуе ад актараў дасканалы валодання ролнай мовы.

Дырэктар тэатра Ул. Стэльмах надаў на стэронах «Літаратуры і мастацтва» крытыкаваў Гродзенскі абласны драматычны тэатр за нехайны адносі-

Уважана тут у першую чаргу рэжысура, якая не працуе над культурнай сцэнічнай мовы, не патрабуе ад актараў дасканалы валодання ролнай мовы.

Дырэктар тэатра Ул. Стэльмах надаў на стэронах «Літаратуры і мастацтва» крытыкаваў Гродзенскі абласны драматычны тэатр за нехайны адносі-

Уважана тут у першую чаргу рэжысура, якая не працуе над культурнай сцэнічнай мовы, не патрабуе ад актараў дасканалы валодання ролнай мовы.

Дырэктар тэатра Ул. Стэльмах надаў на стэронах «Літаратуры і мастацтва» крытыкаваў Гродзенскі абласны драматычны тэатр за нехайны адносі-

Пра культуру мовы ў тэатры імя Я. Купалы

Сярод п'яматніх прапагандыстаў беларускай літаратурнай мовы — пісьменнікаў, настаўнікаў, работнікаў радыёвяшчання — вялікае месца належыць беларускаму тэатру.

Вядома, з якой патрабаваўнасцю да слова ставіцца выдатны дзеяч савецкай тэатральнай культуры К. С. Станіслаўскі, які называў слова самым канкрэтным выказнікам чалавечай думкі. «Артыст павінен ведаць сваю мову дасканала!» — гаварыў вялікі настаўнік савецкай актэраў, і гэтак патрабаваў стала законам для кожнага тэатра нашай краіны, як адна з фактараў барацьбы за высокую сцэнічную культуру.

рад мяккімі галоснымі, зацвярдзасць такіх гукаў, як ж, дж, ч, ш, р, падоўжанае вымаўленне зычных, чаргаванне зычных і г. д.

Аднак толькі невялікая частка артыстаў тэатра імя Янкі Купалы (В. Платонаў, І. Ждановіч, Л. Рэжэвіч, С. Станіслаў, І. Шацка, В. Пола) захоўвае гэтыя прывілы беларускай граматыкі. Астатнія ж зусім нехайна ставяцца да нашай мовы, не заўважаючы, што атрымліваюцца нявечнае, асмешчанае іе. Хто з беларусаў сказаў: віла, (замест вяла), вісна (замест вясна), зямля (замест зямля), чалавек, чырка, чыму, чыста, ачдыцца, вядлікава, чэрнава, пі'м'еннік, з'вязу, с'векмі і г. д.?! Аднак-жа са сцэны тэатра імя Я. Купалы да гледача дапошча іменна такое вымаўленне.

Асабліва нехайнасць да мовы прылядаць артысты В. Кудраўцаў, П. Пекур, П. Івановіч, С. Бірыла, Л. Шышко. З усюды такога выдатнага майстра савецкай сцэны, як Г. Г